

Univerzita Hradec Králové
Filozofická fakulta
Ústav sociální práce

Využití sociální práce ve věznici, ve vztahu k propuštění na svobodu

Bakalářská práce

Autor: Jan Polák

Studijní program: B6731 Sociální politika a sociální práce

Studijní obor: Sociální práce ve veřejné správě

Forma studia: Kombinovaná

Vedoucí práce: PhDr. Daniela Květenská, Ph.D.

Zadání bakalářské práce

Autor:	Jan Polák
Studium:	U1889
Studijní program:	B6731 Sociální politika a sociální práce
Studijní obor:	Sociální práce ve veřejné správě
Název bakalářské práce:	Využití sociální práce ve věznici, ve vztahu k propuštění na svobodu
Název bakalářské práce AJ:	The use of social work in the prison, in relation to release for freedom

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Práce bude zaměřena na problematiku sociální práce s odsouzenými v souvislosti s jejich pohledem na budoucí život. Zabývat se bude specifickou skupinou vězňů a to trvale pracovní nezařaditelnými (TPN) odsouzenými ve výkonu trestu odnětí svobody. Teoretická část se zaměřuje na vymezení klíčových pojmů týkající se trestu. Dále v práci bude charakterizován systém vězeňské služby České Republiky a náplň práce sociálního pracovníka. Praktickou část bude tvořit kvantitativní výzkumné šetření - metoda dotazování (technika standardizovaného dotazníku, bude zaměřen na pohled odsouzených TPN a jejich život po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody), i kvalitativní výzkumné šetření - provedené metodou rozhovoru.

Matoušek, Oldřich a kol. Encyklopedie sociální práce. Praha : Portál, 2013. ISBN: 978-80-262-0366-7. RASZKOVÁ, Tereza a HOFERKOVÁ, Stanislava. Kapitoly z penologie I. Vyd. 1. Hradec Králové: Gaudeamus, 2013. 125 s. ISBN 978-80-7435-264-5. Raszková, Tereza a Hoferková , Stanislava. Edukace a reedukace trvale pracovní nezařaditelných v českých věznicích. Hradec Králové : Gaudeamus, 2015. 978-80-7435-632-2. Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů.

Garantující pracoviště:	Ústav sociální práce, Filozofická fakulta
Vedoucí práce:	PhDr. Daniela Květenská, Ph.D.
Oponent:	prof. PhDr. Jana Levická, Ph.D.
Datum zadání závěrečné práce:	30.4.2020

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracoval samostatně pod vedením vedoucí bakalářské práce a uvedl jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Pardubicích dne 11. dubna 2021

Jan Polák

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval paní PhDr. Daniele Květenkové, Ph.D za cenné rady a odborné vedení, které mi jako vedoucí práce poskytla.

Dále bych chtěl poděkovat plk. Ing. Oto Svobodovi, MBA, LL.M. za odborné poznámky, pracovníkům Věznice Pardubice, Věznice Světlá nad Sázavou a Vazební věznice Teplice za spolupráci při výzkumu a poskytnutí materiálů k vypracování této práce.

V neposlední řadě bych rád také poděkoval rodině za trpělivost a podporu při tvorbě práce.

Anotace

POLÁK, Jan. *Využití sociální práce ve věznici, ve vztahu k propuštění na svobodu*. Hradec Králové: Filozofická fakulta, Ústav sociální práce Univerzity Hradec Králové, 2021. 59 s.
Bakalářská práce

Bakalářská práce bude zaměřena na problematiku sociální práce s odsouzenými v souvislosti s jejich pohledem na budoucí život. Zabývat se bude specifickou skupinou, a to trvale pracovní nezařaditelnými (TPN) odsouzenými ve výkonu trestu odnětí svobody. Teoretická část se zaměřuje na vymezení klíčových pojmů týkající se trestu. Dále v práci bude charakterizován systém Vězeňské služby České republiky a náplň práce sociálního pracovníka. Praktickou část bude tvořit kvantitativní výzkumné šetření – metoda dotazování (technika standardizovaného dotazníku, bude zaměřen na pohled odsouzených (TPN) a jejich život po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody), i kvalitativní výzkumné šetření – provedené metodou rozhovoru.

Klíčová slova: trest odnětí svobody, sociální práce, sociální pracovník ve vězeňství, trvale pracovní nezařaditelný, probační a mediační služba

Annotation

POLÁK, Jan. *The use of social work in the prison, in relation to release for freedom*. Hradec Králové: Philosophical Faculty, Institute of Social Work, University of Hradec Králové, 2021. 59 pp. The Bachelor Thesis

The Bachelor thesis will focus on the issue of social work with convicts in connection with their view of the future life. It will deal with a specific group namely the permanently unclassifiable (TPN) sentenced in prison. Theoretical section focuses on defining key concepts concerning punishment. The system of the Prison Service of the Czech Republic and the job of a social worker will be characterized further in the work. The practical part will consist of a quantitative research inquiry – method of questioning (standardised questionnaire technique focusing on the view of a convict (TPN) and their life after release from prison), as well as a qualitative research inquiry – conducted by the interview method.

Keywords: imprisonment, social work, social worker in prison, permanently unclassifiable, probation and mediation service

Obsah

Úvod.....	1
1 Trest – Trest odnětí svobody	3
1.1 Účel trestu a jeho funkce.....	4
1.2 Výkon trestu odnětí svobody.....	5
1.2.1 Orgán zajišťující výkon trestu odnětí svobody.....	6
1.3 Popis trvale pracovní nezařaditelných a jejich VTOS	8
1.4 Programy zacházení	10
2 Sociální práce ve výkonu trestu odnětí svobody v souvislosti s propuštěním odsouzených 14	14
2.1 Sociální práce.....	14
2.2 Vymezení náplně práce sociálního pracovníka.....	15
2.3 Další zaměstnanci věznic spolupracující na sociální práci ve VTOS	17
2.4 Popis práce sociálního pracovníka v souvislosti s propuštěním odsouzených TPN.....	20
3 Postpenitenciární péče	22
3.1 Co je postpenitenciární péče a její význam	22
3.2 Probační a mediační služba	25
3.3 Sociální kurátor	26
4 Metodologie výzkumného šetření.....	28
4.1 Hlavní cíl a dílčí cíle výzkumného šetření	28
4.2 Strategie výzkumného šetření.....	29
4.3 Operacionalizace výzkumného šetření	30
4.4 Popis realizace výzkumného šetření	31
4.5 Rizika výzkumu, etická rizika výzkumu	31
5 Vyhodnocení výzkumu	33
5.1 Charakteristika výzkumného souboru.....	33
5.2 První dílčí výzkumný cíl.....	36
5.3 Druhý dílčí výzkumný cíl	39
5.3 Třetí dílčí výzkumný cíl	42
5.4 Vyhodnocení praktické části práce	47
Závěr	48
Seznam použité literatury	50
Seznam grafů.....	53
Seznam tabulek	54
Seznam obrázků.....	55
Seznam příloh.....	56

Seznam použitých zkratk

NGŘ – nařízení generálního ředitele

PMS – Probační a mediační služba

ŘVTOS – Vyhláška Ministerstva spravedlnosti České republiky č. 345/1999 Sb.

TPN – trvale pracovní nezařaditelní

VTOS – výkon trestu odnětí svobody

Vězeňská služba České republiky – Vězeňská služba

VT – výkon trestu

ZVTOS – Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů

Úvod

Posláním Vězeňské služby České republiky je zajišťování výkonu vazby, výkonu trestu odnětí svobody, výkonu zabezpečovací detence a ochrany pořádku a bezpečnosti při výkonu soudnictví. České vězeňství je velmi problematickou kategorií, která se neustále vyvíjí. Umístěním pachatelů trestných činů do výkonu trestu odnětí svobody je společnost chráněna od negativních vlivů kriminálních živlů. České vězeňství klade důraz na resocializaci odsouzených v průběhu výkonu trestu odnětí svobody a jejich přípravu pro návrat do civilního života. Tato bakalářská práce se zabývá problematikou sociální práce s trvale pracovní nezařaditelnými odsouzenými v rámci výkonu trestu odnětí svobody. Po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody se ne všem trvale pracovní nezařaditelným odsouzeným podaří bez obtíží začlenit do běžného života.

Sociální práce ve výkonu trestu odnětí svobody s odsouzenými trvale pracovní nezařaditelnými je velmi náročná se svými specifiky, a to zejména s ohledem na jejich zdravotní problémy, stáří, poruchy osobnosti, agresivní chování a jiné. Sociální pracovník při práci s odsouzenými spolupracuje s nevládními a neziskovými organizacemi, a to zejména v případech zajištění bydlení, popřípadě i zaměstnání.

Výběr tohoto tématu se odvíjel od toho, že mě systém vězeňství jako takový zajímá a v rámci vykonané praxe ve věznici Pardubice mě specializované oddělení pro trvale pracovní nezařaditelné odsouzené velmi zaujalo. Chtěl jsem získat reflexi vůči tomuto typu odsouzených a potvrdit si nebo vyvrátit své stereotypy nebo předsudky.

Na základě výběru mého tématu mě zajímalo, jaké mají trvale pracovní nezařaditelní odsouzení vize a očekávání ve vybraných věznicích na život po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody.

Cílem mé bakalářské práce je zjistit vize a očekávání trvale pracovní nezařaditelných odsouzených ve vybraných věznicích na život po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody. Tento hlavní cíl budu zkoumat pomocí tří dílčích cílů, které nám přinesou pohled odsouzených trvale pracovní nezařaditelných na problematiku spojenou s návratem do společnosti.

V teoretické části své bakalářské práce se zaměřím na celkový pojem výkonu trestu odnětí svobody. Dále jsem se zaměřil na sociální práci odborných zaměstnanců ve výkonu trestu odnětí svobody v souvislosti s propuštěním odsouzených a jako poslední kapitolu zde zmiňuji postpenitenciární péči. Praktická část je věnována vlastnímu výzkumnému šetření, které je založeno na kvantitativní metodě sběru dat. Hlavní výzkumný cíl je shodný s cílem

celé práce, a to zjistit vize a očekávání trvale pracovníě nezařaditelných odsouzených ve vybraných věznicích na život po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody. Vzhledem k epidemické situaci při realizování výzkumu nebylo možno vést s odsouzenými rozhovory, a tudíž nemohla být využita kvalitativní metoda sběru dat tak, jak jsem avizoval v anotaci této práce. Výzkum byl zaměřen na trvale pracovníě nezařaditelné odsouzené muže a ženy ve vybraných věznicích (Věznice Pardubice, Věznice Světlá nad Sázavou a Vazební věznice Teplice). Získané informace z dotazníkového šetření jsou interpretovány grafy.

Poznatky z této bakalářské práce mohou být přínosné pro sociální pracovníky ve vězeňství jako zpětná vazba, pro sociální kurátory, studenty a zájemce o problematiku sociální práce ve výkonu trestu odnětí svobody s trvale pracovníě nezařaditelnými odsouzenými. Z výzkumného šetření lze vyvodit náhled na život po propuštění trvale pracovníě nezařaditelných odsouzených.

1 Trest – Trest odnětí svobody

V této kapitole se budu věnovat trestu jako takovému, jeho účelu a funkci. Nebýt trestu, nemohl by být trest odnětí svobody, ke kterému se dostanu na konci této kapitoly. Trest je nedílnou součástí soudně stíhaných pachatelů, kteří se poté dostanou do výkonu trestu odnětí svobody (dále jen „VTOS“). Trest je aktem, který přichází po vynesení rozsudku příslušným soudem. Obžalovaný, na kterého se trest vztahuje, musí být shledán vinným ze spáchání trestného činu. Stanovený trest nesmí být krutý, nepřiměřený a nesmí být při jeho vyhlášení ponížena lidská důstojnost tak, jak to cituje zákon.

Páchá-li jedinec jakoukoli protiprávní činnost, bude zpravidla potrestán, protože se dopouští trestného činu. Podle trestního zákoníku je trestním činem „...protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně...“. (Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník). Za spáchaný trestný čin je pachateli uložena sankce, která může mít podobu trestu nebo ochranného opatření. Jedním z trestu, který je pachatelům ukládán, je i trest odnětí svobody (resp. trest odnětí svobody nepodmíněně).

Trestem rozumíme zákonem stanovenou újmu nebo jiný nepříjemný důsledek jednání, které porušuje normy společnosti. Aby každá společnost fungovala, je třeba nastavit určitá pravidla a zajistit, aby byly dodržovány. Tresty jsou užívány v rámci fungování různých sociálních systémů, a to například v rodinách, ve školství, ve sportu, a především v právních systémech států. (Jelínek, 2017)

Jednou z důležitých věcí je, aby ukládané tresty měly smysl. Proto je třeba využít všech důkazů a okolností k danému případu. Profesionalita soudů by měla být na prvním místě. K uložení trestu by se mělo přistupovat individuálně, využít všech možných polehčujících nebo přitěžujících okolností, ale hlavně by měl být trest uložen s rozvahou. Musí tedy být zřejmé, jaký má smysl, a zda se dá očekávat úplná nebo alespoň částečná náprava odsouzeného. Trest by určitě neměl být, ze své podstaty, příjemný tomu, komu je ukládán, protože se pachatel dopustil trestného činu vůči někomu nebo něčemu. Je tedy na místě, aby i pachateli za trest po řádném posouzení následků jeho protiprávního jednání byla způsobena újma. Nejedná se, a nemělo, by se jednat o újmu fyzickou, ale je nezbytné, aby si pachatel uvědomil své pochybení v rámci sociálního hlediska. V 21. století už nelze využívat a používat rčení „oko za oko, zub za zub“, ale trest by měl odpovídat závažnosti trestného činu (Kalvodová, 2016).

1.1 Účel trestu a jeho funkce

Účel trestu je velmi podrobně popsán v zákoně č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody (dále jen „ZVTOS“). Tato právní úprava vysvětluje že, „...*Účelem výkonu trestu odnětí svobody je prostředky stanovenými tímto zákonem působit na odsouzené tak, aby snižovali nebezpečí recidivy svého kriminálního chování a vedli po propuštění soběstačný život v souladu se zákonem, chránit společnost před pachateli trestných činů a zabránit jim v dalším páchání trestné činnosti...*“. Černíková (2008) se přiklání k této definici účelu. Vnímá ji z pohledu psychologického, kdy je účelem změnit osobnost jedince tak, aby nepáchal v budoucnu další trestnou činnost. Zmiňuje také Evropská vězeňská pravidla, která v článku 64 uvádějí, že uvěznění formou „odnětí svobody“ je trestem samo o sobě, proto vězeňský režim nemá tento stav prohlubovat, s výjimkou toho, kdy je potřeba udržet disciplínu vězňů. Sochůrek (2007) vnímá účel trestu za základní výchovný prostředek, který chrání před chováním a jednáním určitých jedinců, kteří nedodržují sociální pravidla a normy.

V moderní penologické literatuře se setkáváme s celou řadou teorií a náhledů na funkci trestu, z nich nejvýstižnější jsou dvě základní funkce trestu – *vyrovnávací a regulativní*. Raszková a Hoferková (2013) vysvětlují tyto dvě teorie následovně. První funkci si můžeme vyložit jako vyrovnání s realitou spáchaného trestného činu, jež má dva aspekty. Prvním aspektem je vyrovnání se *oběti* s trestným činem. Předpokládá se, že negativní emoce poškozených či pozůstalých lze kompenzovat, případně eliminovat újmou způsobenou pachateli trestného činu, popřípadě náhradou škody. Druhý aspekt se týká pachatele a má tři základní velmi důležité kroky, které musí následovat za sebou – „...*svědomí (zpytování svědomí), přijetí viny (nesu za spáchaný čin odpovědnost) a narovnání vztahů s obětí (omluva, náhrada škody) ...*“. (Raszková, Hoferková 2013, s. 40-41) Následný trest odnětí svobody již znamená funkci regulativní. To znamená uvěznění pachatele do VTOS (omezení svobody, resocializace, izolace, zacházení s odsouzenými). Pro pachatele je to příležitost zpytovat svědomí a upřímně přijmout vinu, což je pro cílovou reintegraci nezbytné.

Bajcura zmiňuje (1999), že účelem VTOS je takové zacházení s odsouzeným, aby měl odsouzený možnost pracovat, vzdělávat a kulturně se rozvíjet, aby pozitivně využil svůj volný čas a bezproblémově vycházel a spolupracoval s ostatními lidmi. Zmíněné vlastnosti i určitý způsob sebekázně by měl být rozvíjen i po propuštění z VTOS a díky tomu by propuštěný měl být schopen dodržovat dané zákony a být řádný občan.

1.2 Výkon trestu odnětí svobody

Právní úprava VTOS je zakotvena v trestním zákoně a v trestním řádu České republiky. Úprava podmínek VTOS je pak podrobněji rozepsána v ZVTOS a ve vyhlášce Ministerstva spravedlnosti č. 345/1999 Sb, kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody (dále jen „ŘVTOS“).

V ZVTOS jsou upravována základní pravidla výkonu trestu, práva a povinnosti odsouzených, způsob, jakým probíhá vzdělávání odsouzených a jejich zaměstnávání i jak s nimi musí být zacházeno, jsou hlavním bodem, obsaženým v tomto zákoně. Rovněž obsahuje dvě klíčové zásady výkonu trestu. Humánní zacházení je jedním bodem. To zaručuje odsouzeným takové jednání, aby nebyla poškozena jejich práva, důstojnost a osobnost při VTOS. Druhý bod se zaměřuje na společenský přínos tím, že se snaží o řádnou nápravu odsouzeného a jeho bezproblémové zařazení do společnosti.

Hlavní zásady výkonu trestu jsou uvedeny v § 2 tohoto zákona:

- „...*Trest může být vykonáván jen takovým způsobem, který respektuje důstojnost osobnosti odsouzeného a omezuje škodlivé účinky zbavení svobody; tím však nesmí být ohrožena potřeba ochrany společnosti...*“
- „...*S odsouzenými ve výkonu trestu se musí jednat tak, aby bylo zachováno jejich zdraví, a pokud to doba výkonu trestu umožní, podporovaly se takové postoje a dovednosti, které odsouzeným pomohou k návratu do společnosti a umožní vést po propuštění soběstačný život v souladu se zákonem...*“
(ZVTOS)

Další specifikace a podrobnosti výkonu trestu jsou uvedeny v ŘVTOS. Zde jsou uvedeny způsoby, jakými jsou zajišťována práva a povinnosti odsouzených ve výkonu trestu, možnosti jejich zaměstnávání a realizace programu zacházení. Dále tento legislativní dokument obsahuje konkrétní pravidla přijímání odsouzených do výkonu trestu, jejich umístování v rámci věznice, případně přemístování nebo propuštění. Jsou zde také uvedeny nástroje pro obstarání bezpečnosti a pořádku ve výkonu trestu, včetně nástrojů k zajišťování kázně odsouzených. Upřesňuje také specifika práce se speciálními skupinami odsouzených, kterými jsou například mladiství a trvale pracovní nezařaditelní (ŘVTOS).

Cílem VTOS je takové působení na odsouzeného pachatele trestného činu, které vede k jeho nápravě a převýchově, aby bylo dosaženo žádoucí změny, která povede k jeho reintegraci do společnosti. Trestem se rozumí takové omezení svobody, které však na odsouzeného nemá škodlivé účinky a respektuje jeho důstojnost. S odsouzeným

pachatelem trestného činu je nutné jednat tak, aby nebylo poničeno jeho zdraví a aby se podporovaly jeho postoje a dovednosti vedoucí k úspěšnému návratu do společnosti, nicméně zároveň nesmí být ohrožena potřeba ochrany společnosti. Dalším cílem je nucené vyčlenění člověka z jeho původního sociálního prostředí, které se nahradí jiným uzavřeným sociálním systémem. (Mařádek 2005)

Hlavním cílem VTOS je resocializace pachatelů trestných činů. Podle Mařádka (2003, s. 76) je resocializace „...složitým procesem nápravy a převýchovy i změny vadné socializace...“. Jejím cílem je tedy odstraňování nežádoucích jevů v chování odsouzeného a rozvíjení jeho kladných vlastností, ať už morálních, či praktických. Pomoc s resocializací mají ve věznici programy zacházení. Programy zacházení, jsou velmi důležitou a nedílnou součástí výkonu trestu, protože jsou nástrojem k dosažení cílů resocializace.

1.2.1 Orgán zajišťující výkon trestu odnětí svobody

Pro VTOS jsou v České republice zřízeny věznice. V České republice je v současné době 25 věznic pro VTOS, dále pak 10 vazebních věznic a dva detenční ústavy.

Věznice, vazební věznice a detenční ústavy v ČR

Obrázek 1 Mapa věznic, vazebních věznic a detenčních ústavů, zdroj <https://www.vscr.cz/informacni-servis/tiskovy-servis/>

Jak bylo již zmíněno dříve, trest ukládá a jeho výkon nařizuje soud. VTOS zajišťuje Vězeňská služba České republiky (dále jen „Vězeňská služba“). Vězeňská služba byla zřízena zákonem č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážní České republiky ze dne 17. listopadu 1992. V tomto zákoně je blíže specifikované postavení a činnost Vězeňské

služby. V rámci tohoto ustanovení Vězeňská služba nezajišťuje pouze VTOS, ale i výkon vazby a výkon zabezpečovací detence. V rozsahu stanovené tímto zákonem je i povinnost Vězeňské služby zajistit bezpečnost a pořádek při výkonu soudnictví, soudů a také Ministerstva spravedlnosti. Vězeňská služba je ozbrojeným bezpečnostním sborem. Řídí ji generální ředitel Vězeňské služby, kterého jmenuje a odvolává ministr spravedlnosti. Generální ředitel odpovídá za činnost Vězeňské služby. Vězeňská služba se člení na organizační jednotky, jimiž jsou generální ředitelství, vazební věznice, věznice, ústavy pro výkon zabezpečovací detence, Střední odborné učiliště a Akademie Vězeňské služby. V čele těchto organizačních jednotek jsou ředitelé, které jmenuje a odvolává generální ředitel.

Vězeňská služba působí na území České republiky, pokud nestanoví jinak zvláštní právní předpis nebo vyhlášená mezinárodní smlouva, k jejíž ratifikaci dal Parlament souhlas a již je Česká republika vázaná. Hlavními úkoly Vězeňské služby je střežení odsouzených, dozor nad nimi a zajištění metod zacházení s odsouzenými za stanovených podmínek výkonu trestu. V zákoně o Vězeňské službě a justiční strážní se konkrétněji vymezují úkoly a činnosti. Vězeňská služba podle tohoto ustanovení plní následující úkoly, jejichž prostřednictvím realizuje hlavní úkoly podle zákona o výkonu trestu odnětí svobody:

- spravuje a střeží věznice, vazební věznice a ústavy zabezpečovací detence a odpovídá za dodržování zákonem stanovených podmínek výkonu trestu, výkonu vazby a výkonu zabezpečovací detence,
- střeží, předvádí a eskortuje osoby ve výkonu trestu odnětí svobody za účelem zdravotního vyšetření v mimovězeňském zařízení, eskortuje osoby k výkonům soudů a eskortuje osoby do ústavního léčení nebo zabezpečovací detence, popřípadě k výkonu ústavní nebo ochranné výchovy v návaznosti na skončení VTOS,
- prostřednictvím programů zacházení soustavně působí na osoby ve výkonu trestu odnětí svobody, a to s cílem vytvořit předpoklady pro jejich řádný způsob života po propuštění,
- provádí výzkum v oboru penologie a využívá a aplikuje jeho výsledky a vědecké poznatky při výkonu trestu odnětí svobody,
- vytváří podmínky pro pracovní a jinou účelnou činnost osob ve výkonu trestu odnětí svobody,

- provozuje hospodářskou činnost za účelem zaměstnávání osob ve výkonu trestu odnětí svobody,
- zabezpečuje vzdělávání osob ve výkonu trestu odnětí svobody,
- poskytuje zdravotní služby ve svých zdravotnických zařízeních osobám ve výkonu trestu odnětí svobody; v případě potřeby zabezpečuje zdravotní služby u mimovězeňských poskytovatelů zdravotních služeb,
- v rozsahu stanoveném zvláštním právním předpisem pomocí vlastních pověřených orgánů objasňuje a prověřuje trestné činy osob ve výkonu trestu odnětí svobody.

Podle ustanovení v zákoně o vězeňské službě tyto úkoly zajišťují ve Vězeňské službě vězeňská stráž, justiční stráž, správní služba, Akademie Vězeňské služby a pověřené orgány Vězeňské služby.

1.3 Popis trvale pracovní nezařaditelných a jejich VTOS

Každý odsouzený ve VTOS má svá práva i povinnosti. Mezi hlavní povinnosti patří dodržovat zákon, pořádek a všechna vnitřní nařízení a přepisy. Jednou z prvotních povinností je pracovat. Každá věznice má možnosti zaměstnání svých odsouzených, ovšem také záleží na typu věznice. Odsouzený je zařazen buď na vnitřní, nebo vnější pracoviště. Práci pro věznici nesmí odsouzený odmítnout, jinak je jeho chování považováno za závažné porušení plnění svých povinností, za což bývá zpravidla uložen kázeňský trest. Většinou se jedná o činnosti pro vnitřní chod věznice, jakou je úklid vězeňských prostor, práce v dílnách, ve skladu, v kuchyni zaměstnanecké a vězeňské nebo ve vězeňské knihovně. Se zaměstnáním pro soukromý subjekt musí vězeň podle platné legislativy souhlasit. Vzhledem k měnící se společnosti, práci nabízejí především soukromé subjekty, které vítají zvýhodněné finanční podmínky při zaměstnávání vězňů.

V českých věznicích se nachází specifická skupina odsouzených, kterou jsou trvale pracovní nezařaditelní odsouzení (dále jen „TPN“). Ti vykonávají trest ve specializovaných odděleních, která jsou zřizována generálním ředitelem Vězeňské služby. Tato oddělení nejsou součástí každé věznice.

Tabulka 1 Věznice s TPN odděleními pro muže, zdroj: Intranet vězeňské služby ČR ke dni 29.1.2021

Věznice	Specializovaný oddíl TPN - muži				Celkem
	Ostraha			Zvýšená ostraha	
	nízký stupeň	střední stupeň	vysoký stupeň		
Věznice Břeclav	3		30		33
Věznice Břeclav - objekt Poštorná		21			21
Karviná			28	41	69
Kynšperk nad Ohří		9			9
Liberec			10	4	14
Litoměřice			5		5
Ostrava			28		28
Ostrov			64		64
Pardubice		28	64		92
Plzeň				16	16
Praha - Pankrác			49		49
Praha - Ruzyně		19			19
Rapotice			29		29
Rýnovice					
Všehrdy - věznice pro mladistvé					
Valdice			3	6	9

Tabulka 2 Věznice s TPN odděleními pro ženy, zdroj: Intranet vězeňské služby ČR ke dni 29.1.2021

Věznice	Specializovaný oddíl TPN - ženy				Celkem
	Ostraha			Zvýšená ostraha	
	nízký stupeň	střední stupeň	vysoký stupeň		
České Budějovice			8		8
Praha - Ruzyně, objekt Velké Přílepy		4			4
Praha - Ruzyně, objekt Řepy					0
Světlá nad Sázavou	2	6	28	3	39
Teplice		4	7		11

Tato kategorie odsouzených je definována zákonem o VTOS, dle kterého:

Odsouzeným trvale pracovní nezařaditelným je odsouzený:

- a) který je starší 65 let,
- b) který byl uznán invalidním ve třetím stupni,
- c) jehož zdravotní stav neumožňuje trvalé pracovní zařazení (ZVTOS).

Bajcura (2005, s. 24) uvádí, že „...Účelem specializovaných oddělení pro pracovní nezařaditelné je diferencované zacházení s odsouzenými s ohledem na jejich věkové a zdravotní zvláštnosti. Je u nich uplatňován individuální přístup a preference

psychoterapeutických prvků. Programy zacházení jsou přizpůsobeny jejich zvláštnostem a individuálním potřebám, jsou zaměřeny na oblast vzdělávací, terapeutickou a zájmovou...“.

Dle Raszkové a Hoferkové (2015) jsou spatřitelná specifika odsouzených TPN oproti standardnímu VTOS například u ukládání věcí (možnost mít dvě skříňky), stravování (dietní strava je zajištěna dle doporučení lékaře), ve způsobu ubytování (polohovací lůžka, jednopatrové postele). Další specifika lze spatřit ve velmi náročných požadavcích na zdravotní péči, a s tím související činnosti denní potřeby kde je potřeba pomoc zřízence či zdravotního pomocníka a v rámci dodržování hygieny těmto osobám nejsou uzamykány koupelny. Liší se i systém ukládání kázeňských trestů, ale i v použití některých donucovacích prostředků v rámci dosažení účelu VTOS, kde příslušníci jsou limitováni předpisy a nařízeními. Odsouzení TPN mají i přizpůsobené programy zacházení. V rámci pracovní terapie je možno vykonávat činnost, ale po předchozím souhlasu lékaře. Tato kategorie odsouzených je zcela mimořádně náročná na zacházení ze strany personálu věznice.

1.4 Programy zacházení

Důležitou součástí VTOS jsou programy zacházení, dříve nazývané resocializační programy. Ke změně názvu došlo novelou zákona o výkonu trestu odnětí svobody č. 169/1999 Sb. s účinností dne 1. 1. 2000. Zákon o výkonu trestu odnětí svobody a potažmo Řád o výkonu trestu odnětí svobody upravují ve svých ustanoveních proces tvorby programů zacházení.

Raszková a Hoferková (2014) vysvětlují pojem zacházení v rámci vězeňského prostředí jako činnost, kterou vykonává zaměstnanec Vězeňské služby, který dodržuje a respektuje zákonem dané normy zacházení s vězni, k odsouzenému v jeho VTOS. Při této činnosti by měl být naplněn účel trestu, a zároveň by nemělo dojít k zhoršení tělesného a duševního stavu vězně.

Podle Černíkové (2008) je zacházení s odsouzenými vytvářeno na základě dodržování kázně, plnění povinností odsouzených a dodržování jejich práv ve věznici, což vytváří funkční rámec, který se s těmito aspekty navzájem propojuje. Toto zacházení je definováno v programu zacházení a blíže pak v ZVTOS kde stojí, že „...program zacházení obsahuje konkrétně formulovaný cíl působení na odsouzeného, metody zacházení s odsouzeným směřující k dosažení cíle a způsob a četnost hodnocení...“.

Ještě bych zde chtěl uvést jednu charakteristiku zacházení, a to podle Hály (2005), který zacházení vysvětluje jako soubor aktivit vězeňských pracovníků (lékaře, psychologa, speciálního pedagoga, sociálního pracovníka, popřípadě i duchovního) s cílem motivovat

vězně k práci na sobě samém a tím pomáhat zvyšovat jeho šance na život a reintegraci po propuštění na svobodu.

Každý program zacházení musí být ředitelem věznice schválen. Tvorba programu zacházení je zpracována na základě komplexní zprávy speciálních pracovníků Vězeňské služby. Program zacházení se zpracovává individuálně pro každého odsouzeného, u něhož délka trestu převažuje hranici tří měsíců. Je převážně zaměřen na celkovou osobnost jedince s jeho charakteristickými vlastnostmi, problémy a příčinu trestné činnosti. Pakliže si odsouzený sám nezvolí z nabízených možností program zacházení, plní minimální program stanovený vnitřním řádem věznice, jehož základem je pracovní aktivita, která odpovídá jeho aktuálnímu zdravotnímu stavu. Odsouzený stvrzuje podpisem svůj program zacházení a tím se pro něho stává závazným a může zahájit jeho plněním (ŘVTOS).

Důležitým pojmem v návaznosti na program zacházení je jeho cíl. Hála (2005) uvádí, že je od počátku velmi nutné mít na paměti, že cílem programu zacházení není jen bezproblémové zvládnutí VTOS, ale také dostatečně připravit odsouzeného na život po propuštění na svobodu v souladu se zákonem.

Cíle programu zacházení jsou popsány v ZVTOS, důležitým faktorem je osvojit si a respektovat právní normy v systému společnosti, omezovat možnost vzniku recidivy a osvojit si základní návykové prvky v kontextu práce, zaměstnání a dalších věcí. Odsouzený by měl co nejlépe pečovat o společenské vztahy a snažit se je udržovat. Program zacházení by měl minimalizovat nebo zcela omezit vliv negativních jevů, které se ve věznici nacházejí a působí na jedince a měl by připravit člověka na následné vrácení se do společnosti po propuštění z VTOS. V rámci programu je i možnost využít aktivit ke zdokonalení schopností a dovedností, které jsou při návratu do společnosti potřebné. Obecně by se dal popsat program zacházení jako časový harmonogram aktivit odsouzeného a jeho plnění ve vzájemném působení pracovníků Vězeňské služby na zlepšení celkového stavu jedince (ZVTOS).

Hodnocení cílů programu zacházení probíhá pravidelně, jednou za měsíc nebo až jednou za šest měsíců, záleží na typu věznice. Hodnocení cílů je velmi důležité pro odsouzené v rámci jejich přerazování do jiných diferenciačních skupin a s tím souvisí i například kladné vyhodnocení žádosti pro podmíněčné propuštění, o které rozhoduje soud (ŘVTOS).

Programy zacházení se člení na pracovní aktivity, vzdělávací aktivity, speciální výchovné aktivity, zájmové aktivity, oblast utváření vnějších vztahů (ŘVTOS). Odsouzený by měl z každého okruhu vykonávat alespoň jednu aktivitu.

Níže uvedený popis jednotlivých aktivit programu zacházení pochází z publikace autora Hály (2005), autorky Biedermanové a ŘVTOS:

- Pracovní aktivity

Mezi pracovní aktivity patří práce k zajištění každodenního provozu věznice, zaměstnání a pracovní terapie. Tyto činnosti napomáhají k pozitivnímu ovlivňování odsouzených a odbornému zacházení. Odsouzení jsou zařazováni do pracovních aktivit s přihlédnutím na jejich zdravotní stav, průběh trestu, vzdělání a další okolnosti. Cílem pracovních aktivit je zejména vytvořit pracovní návyky u odsouzených, kteří je nemají a podpořit skupinu odsouzených, kteří je již mají a uchovat je. Pracovní aktivity jsou často též součástí léčby nejrůznějších skupiny odsouzených (drogově závislí, duševně nemocní, osoby s poruchami chování). Jednou z výhod jsou i odměny za vykonanou práci, kdy jsou odsouzení schopni hradit některé pohledávky (výživné, náklady na trest, pohledávky jiných subjektů). Pracovní činnosti u odsouzených vytvářejí návyky, které se následně aplikují po VTOS.

- Vzdělávací aktivity

Patří mezi tradiční formu resocializace a reedukace odsouzených. Vzdělávání představuje komplexní systematický smysluplný program. Získání výučního listu, vysvědčení o doplnění základního vzdělání nebo z jiného odborného kurzu pomáhá odsouzeným po propuštění lépe se zapojit do běžného občanského života. V některých věznicích je možno absolvovat rekvalifikační kurz a získat z něho vysvědčení (zedník, kuchař, lakýrník, obuvník). Vše je realizováno Školskými vzdělávacími středisky nebo zaměstnanci Vězeňské služby.

Koncepce vězeňství uvádí, že cílem Vězeňské služby je poskytování kvalitního vzdělání, které vězněným osobám pomůže obstát na pracovním trhu a získat po skončení VTOS zaměstnání a s tím spojené finanční ohodnocení (Koncepce vězeňství do roku 2025, online).

- Speciálně výchovné aktivity

Slouží zejména k eliminaci vlivu negativního prostředí, které VTOS bezesporu je. Realizace může být individuální nebo pomocí skupinových činností, které jsou vedeny odbornými zaměstnanci věznice nebo jinými odbornými subjekty. Speciálně výchovné aktivity mohou být prostředkem, jak dosáhnout motivace odsouzeného pro změnu vlastní osobnosti, snížení rizika páčání trestné činnosti nebo zlepšení podmínek při následné resocializaci do společnosti.

- Zájmové aktivity

Zájmové aktivity mají za úkol vést odsouzeného k tomu, aby dokázal smysluplně trávit svůj volný čas, aby rozvíjel své schopnosti a vědomosti. Vedení těchto aktivit jsou zejména vychovatelé a pedagogové volného času. Příkladem je kroužek míčových her, společenské hry, šachový kroužek, cestopisný kroužek a další.

- Oblast utváření vnějších vztahů

Z hlediska reedukace je tento program podstatný. Jde o vytváření, udržování a posilování sociálních vazeb (rodina, přátelé, kolegové) formou písemnou nebo korespondenční. Jde o celkové osvojení si znalostí a dovedností, které odsouzený potřebuje pro bezproblémové začlenění do společnosti. Důležitá je také spolupráce s probační a mediační službou.

V této kapitole jsme věnovali účelu trestu jeho funkci a cíli. V návaznosti na tyto informace, jsme si popsali funkci Vězeňské služby, zjistili jsme velké množství povinností, které příslušníci mají a jejich velký podíl při dodržování pravidel a zákona. Důležitou součástí jsou programy zacházení a jejich vliv na odsouzené. Otázkou ovšem zůstává, zda programy zacházení skutečně vedou k procesu resocializace a bezproblémového navrácení do běžného života. Nicméně bych chtěl zdůraznit, že pro odsouzené je alespoň výběr vlastního individuálního programu zacházení prvotním krokem k samostatnému rozhodování o svém životě. Zde už záleží pouze na odsouzeném, jak se postaví k plnění programu zacházení a jak se postaví k samotnému VTOS. Zda čas odnětí svobody využije k nicnedělání a zahálení, či tento čas využije zdokonalováním nějakých vlastností a dovedností a aktivně se zapojí do svého procesu reedukace a budoucího začleňování do společnosti.

2 Sociální práce ve výkonu trestu odnětí svobody v souvislosti s propuštěním odsouzených

V předešlé kapitole jsme si popsali a získali pohled na nepodmíněný trest a s ním související VTOS. V této kapitole se již budeme věnovat sociální práci ve VTOS, nejdříve se zaměříme na obecné vymezení sociální práce. Tak jako se nemocní nedokážou sami uzdravit a potřebují pomoc odborníků při léčbě, tak i při resocializaci vězňů je nutné využívat pomoc osob, které jsou k tomu určeny a vyškoleny. Nyní čtenáři přiblížím práci sociálního pracovníka a práci odborných pracovníků, kteří se podílejí na zacházení s odsouzenými. Tyto osoby považuji za klíčové vzhledem k vlivu úspěšnosti či neúspěšnosti resocializace odsouzených. V neposlední řadě se zaměříme na konkrétní práci sociálního pracovníka a spolupráci s ostatními odbornými zaměstnanci, kteří se podílejí propuštění na svobodu.

2.1 Sociální práce

Každá definice sociální práce, a že jich není málo, nahlíží na sociální práci z jiného pohledu. Sociální práce je společenskovední disciplínou, ale zároveň také praktickou činností, kterou můžeme popsat jako proces vyhledávání a zároveň nacházení řešení problémů člověka, které souvisejí s jeho vztahy, finanční situací nebo například s jeho zaměstnáním. Sociální práce ve společnosti využívá princip solidarity, ale zároveň se snaží na každém klientovi využít jeho potenciál (Matoušek, 2013).

Důležitý pohled na sociální práci má Matoušek, který uvádí, že „...*Sociální práce je společenskovední disciplína i oblast praktické činnosti, jejímž cílem je odhalování, vysvětlování, zmírňování a řešení sociálních problémů (např. chudoby, zanedbávání výchovy dětí, diskriminace určitých skupin, delikvence mládeže, nezaměstnanost). Sociální práce se opírá jednak o rámec společenské solidarity, jednak o ideál naplňování individuálního lidského potenciálu. Sociální pracovníci pomáhají jednotlivcům, rodinám, skupinám i komunitám dosáhnout nebo navrátit způsobilosti k sociálnímu uplatnění nebo ji získat zpět. Kromě toho pomáhají vytvářet pro jejich uplatnění příznivé společenské podmínky. U klientů, kteří se již společensky uplatnit nemohou, podporuje sociální práce co nejdůstojnější způsob života...*“ (Matoušek, 2013, s. 11).

Podle Černíkové (2008) je sociální práce vědní disciplínou, která provádí profesionální péči o člověka pomocí specializovaných pracovních metod, vycházející z velkého množství poznatků mnoha společenských věd, zejména psychologie, pedagogiky, sociologie, lékařských, právních a ekonomických věd, ale také například filozofie. Výše uvedené znalosti

lze použít při tvorbě odborného profesionálního působení sociálních pracovníků a pro postupy práce sociálních institucí, které pomáhají především jednotlivcům, skupinám nebo komunitám, jejíž cílem je dosáhnout co nejlepšího fungování ve společnosti (Černíková, 2008).

2.2 Vymezení náplně práce sociálního pracovníka

Podle Voňkové „...*Sociální práce s pachateli a jejich rodinami se odvíjí ve dvou rovinách, v rovině sociální pomoci, která je ze zákona poskytována všem potřebným občanům. A v druhé rovině pachatelé trestných činů a jejich rodiny se dostávají do specifických životních a právních situací a společenské izolace...*“ (Voňková, 1992, s. 11).

Podle Hály (2005) by měla být základním úkolem všech sociálních pracovníků ve vězeňství sociální práce zaměřená na co nejefektivnější a nejplynulejší přechod odsouzených z výkonu trestu zpět do běžné společnosti, do řádného občanského života. V rámci ztížené životní situace odsouzených je sociální pracovník osobou poskytující vězňům základní sociálně právní orientaci. Matoušek uvádí (2013), že cílem sociální práce s pachateli trestných činů je působit na pachatele, aby napravili to, co svým jednáním pokazili, pomoci jim se začleněním do společnosti, pomoci při snižování opakované trestné činnosti a tím chránit společnost.

Sociální práce ve vězeňství je specifickou a odbornou činností a uplatňují se při ní speciální metody a poznatky z mnoha společenských věd. Pro výkon sociálního pracovníka je velmi důležitý výcvik a zkušenost, kterou pracovník získává během práce, praxe a školení. Při výkonu tohoto povolání neznamena, že teoretické znalosti nebo praktický výkon vede k dobrému výkonu sociální práce. Hlavním předpokladem je empatie, úcta, respekt a individuální přístup ke každému jedinci. Práva a povinnosti sociálního pracovníka jsou definována právním systémem, etickým kodexem a profesními standardy. Pro sociálního pracovníka je klíčovým zákonem zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. Sociální práci ve výkonu trestu odnětí svobody primárně jako formu či druh sociální služby tento zákon neupravuje. Úkoly sociálního pracovníka ve výkonu trestu odnětí svobody taxativně stanoví vnitřní předpis – Nařízení generálního ředitele Vězeňské služby České republiky (Hnidková, 2012, online).

Podle Nařízení generálního ředitele (dále jen „NGŘ“) Vězeňské služby České republiky č. 5/2016 je sociální pracovník odborný zaměstnanec oddělení výkonu trestu, který zajišťuje samostatnou sociální práci, zajišťující pomoc a podporu odsouzeným v rozsahu stanoveném zákonem. Je přímo podřízen vedoucímu oddělení výkonu trestu, dále je odborným poradcem

ředitele věznice v oblasti přípravy přechodu odsouzených do řádného občanského života. Zaměřuje sociální práci s odsouzenými na plynulý přechod odsouzených do řádného občanského života a schopnost soběstačného způsobu života. Dbá o zajištění a dodržení standardů kvality poskytování sociálních služeb a profesní etiky.

Při práci s odsouzenými plní sociální pracovník zejména tyto úkoly:

- poskytuje sociálně-právní poradenství, zprostředkovává kontakt se společností, zajišťuje sociálně terapeutické činnosti a poskytuje pomoc při uplatnění práv,
- společně s ostatními odbornými zaměstnanci se podílí na zpracování programů zacházení a na zpracování návrhu vnitřní diferenciaci,
- podílí se na vyhodnocení programu zacházení a v oblasti své působnosti navrhuje změny,
- vede nejméně jednu aktivitu programu zacházení z oblasti speciálně výchovných nebo vzdělávacích aktivit, které se zaměřují na příčiny trestné činnosti,
- je garantem kontinuální sociální práce, v jejímž rámci udržuje přímé pracovní kontakty s orgány státní správy, církvemi, charitativními a zájmovými občanskými sdruženími, v místě věznice a podle potřeby i v místě trvalého pobytu odsouzených,
- vyhodnocuje a koordinuje spolupráci s probační a mediační službou,
- spolupracuje s orgány zajišťující sociální zabezpečení,
- zprostředkovává kontakty pro osoby se zdravotním postižením a znevýhodněním, spolupracuje s nestátními organizacemi zajišťující sociální služby pro tyto osoby,
- navazuje potřebné kontakty s blízkými osobami svěřených odsouzených, podílí se na řešení sociálních problémů a na výběru odsouzených k zařazení do práce, rekvalifikace a vzdělávání,
- zúčastňuje se aktivně jednání poradních orgánů ředitele věznice včetně poradny drogové prevence (odborných komisí), předkládá odborná stanoviska k přeřazování odsouzených v rámci vnitřní diferenciaci, v návaznosti na změny v chování a jednání jemu svěřených odsouzených, navrhuje umístění odsouzených do oddělení krizového, výstupního, specializovaného, bezdrogové zóny a oddělení se zesíleným stavebně technickým zabezpečením,
- podílí se na rozhodování o zařazení odsouzeným do seznamu možného objektů napadení či ohrožení, vytipování konfliktních a psychicky labilních odsouzených a zkoumá příčiny vzniku některých mimořádných událostí a navrhuje ze sociálního hlediska příslušná opatření, která povedou k řešení, eliminaci a prevenci,

- podílí se na návrhu rozhodování o udělení přerušení výkonu trestu, povolování volného pohybu mimo věznici, dočasného opuštění věznice, účasti odsouzených na akcích mimo věznici, přerazování odsouzených do jiného typu věznice nebo jejich přemístění,
- podává v souladu s příslušnými předpisy návrh výše sociální výpomoci při výstupu z výkonu trestu a pomáhá odsouzeným se zajištěním nového občanského průkazu,
- účastní se vzdělávacích aktivit, které jsou důležité v rámci VTOS.

Sociální pracovníci pomáhají odsouzeným hledat cesty k uspořádání svých sociálních vztahů v rámci nejbližší rodiny, komunity nebo celé společnosti. Sociální pracovník se zaměřuje na plynulý přechod odsouzeného do přirozeného prostředí. Z velké části bývá ve věznici jediným spojovacím článkem mezi odsouzeným a vnějším světem (Voňková, 1992).

Sociální práce ve výkonu trestu je, a i nadále bude, ovlivňována v následujících letech Koncepcí vězeňství do roku 2025. Tato koncepce klade důraz na prevenci před recidivou a začleňování vězňů zpět do „normálního“ života. Za prioritní cíle si Koncepce vězeňství do roku 2025 dává zvýšení skutečné zaměstnanosti vězňů, vyřešení otázek zdravotnictví ve věznicích, potlačení různých závislostí vězňů, efektivního naplnění programu zacházení, vzdělávacích a mimopracovních aktivit. (Ministerstvo spravedlnosti České republiky, 2016).

2.3 Další zaměstnanci věznic spolupracující na sociální práci ve VTOS

Tak jako se nemocní nedokážou uzdravit sami a potřebují pomoc odborníka při léčbě, tak i při resocializaci odsouzených je nutné využívat pomoc všech osob, které jsou k tomu přímo určeny a vyškoleny. Jelikož tyto osoby v rámci Vězeňské služby považují za důležité, stručně popíšu jejich funkci. Podílejí se na tvorbě či realizaci programu zacházení. V průběhu reedukace ve věznicích se na procesu určitým způsobem podílejí všichni zaměstnanci, kteří jsou s odsouzenými i v minimálním kontaktu, já se zaměřím se na osoby, které jsou v rámci individuálních programů přímo v kontaktu s odsouzenými.

Speciální pedagog

Sochůrek (2007) uvádí, že speciální pedagog je odborným zaměstnancem, který je zodpovědný za důkladné realizování programů zacházení. Jeho úkolem je i usměrňování vychovatelů a pedagogů volnočasových aktivit a odpovídá za profesionální spolupráci

s odbornými zaměstnanci a za odborné zacházení s odsouzenými. Speciální pedagog je poradcem pro vedení dané věznice v oblasti pedagogických aspektů VTOS. Je důležitým nástrojem při sestavování programů zacházení, jelikož ve spolupráci s ostatními odbornými zaměstnanci vypracovává posudek a diagnostiku odsouzených v rámci komplexní zprávy, do které zahrnuje už konkrétní program zacházení a odpovídá za odborné dodržení těchto programů. Pracuje individuálně nebo s malými skupinkami odsouzených a každý měsíc v rámci plánu zpracovává přehled mimopracovních aktivit programu zacházení. Zpracovává pedagogickou stránku odsouzeného, realizuje zájmové kroužky, sportovní aktivity nebo jazykové kurzy. Spolu s ostatními odbornými zaměstnanci vyhodnocuje a aktualizuje jednotlivé programy zacházení. Doporučuje odsouzené, kteří budou zařazováni do zaměstnání, vzdělávání a rekvalifikace. Rovněž provádí poradenské pedagogické pohovory a kontrolní činnost (NGŘ č. 5, z roku 2016).

Vychovatel

Z hlediska výchovné práce s vězňenými můžeme vychovatele považovat za ústřední postavu nápravného procesu. Na něm záleží, jestli účel výkonu trestu a s ním spojená resocializace bude úspěšná (Sochůrek, 2007).

Vychovatel je podřízen vedoucímu oddělení výkonu trestu a je odborně řízen prostřednictvím speciálního pedagoga. V součinnosti s odbornými zaměstnanci má za úkol působit na odsouzené, aby si přiznali vinu na spáchaném trestném činu a motivovat odsouzené ke změně svých dosavadních životů. Vychovatel zná každého přiděleného odsouzeného, jeho charakteristiku, zná zájmy odsouzeného a vazby na jeho rodinu a působí na vztahy a celkovou atmosféru mezi odsouzenými ve skupině či na oddíle. Důležitou činností je i organizování a realizování programu zacházení u jednotlivých odsouzených. Vede osobní karty odsouzených, dbá na kázeň a pořádek, využívá k tomu též odměn a kázeňských trestů. Velkým problémem vychovatelů je velké administrativní zatížení (NGŘ č. 5, z roku 2016).

Vychovatel – terapeut

Práce vychovatele – terapeuta je přímo podřízena zástupci vedoucího oddělení výkonu trestu a je metodicky řízen psychologem, kde se ve velké míře jeho náplň práce podobá tomuto odbornému zaměstnanci. Podílí se na koncepci zacházení s odsouzenými ve specializovaných oddílech a zpracovává projekty pro jednotlivé odsouzené tak, aby docházelo k dodržování vnitřní a vnější diferenciaci a na tvorbě programu zacházení

pro jednotlivé speciálně výchovné aktivity. V rámci své pracovní činnosti vede jak skupinové, tak i individuální terapie s odsouzenými a velkou část své pracovní doby je v přímém kontaktu s odsouzenými. Díky této činnosti musí volit různé obsahy, formy a metody, ale zejména přístupy k odsouzeným. Co nejvíce by se měl zaměřovat u jednotlivých odsouzených na dodržování stanovených terapií, důsledné docházení na ně a zaměřit se na změny v chování. Spolu s ostatními odbornými zaměstnanci se podílí na průběžném hodnocení programu zacházení. Je i důležitou osobou při poskytování krizové intervence, podílí se na zkoumání příčin vzniklé díky mimořádným událostem a navrhuje příslušná opatření, která povedou k řešení, prevenci a eliminaci (NGŘ č. 5, z roku 2016).

Psycholog

Osoba psychologa je odborným zaměstnancem a je garantem odborné psychologické činnosti ve věznicích. Jeho význam je zcela nezastupitelný při odborné práci v rámci realizace programu zacházení právě z hlediska psychologické činnosti. Již při vstupních pohovorech diagnosticky posuzuje odsouzené, zpracovává psychologický posudek v rámci komplexní zprávy a posléze doporučuje program zacházení, který je pro odsouzeného nejvhodnější. Podílí se na zpracování těchto programů a sleduje v sestavených programech zejména chování a možnou aktivitu odsouzených. U odsouzených, kteří vykazují značné příznaky sebepoškozování, volní odmítání stravy a další podobné krizové stavy, provádí zvýšený psychologický dohled. Ve spolupráci s lékařem, ale i ostatními zaměstnanci provádí krizovou intervenci u vytipovaných odsouzených se zhoršeným psychickým stavem a také se podílí na zařazení odsouzených do seznamu osob, které mohou být možným objektem napadení či možným pachatelem násilí (NGŘ č. 5, z roku 2016).

Pedagog volného času

Pedagog volného času je metodicky řízen speciálním pedagogem. Organizuje volnočasové aktivity pro odsouzené. Jedná se o mimopracovní aktivity, skupinové nebo individuální činnosti. Organizuje kulturní a sportovní aktivity pro odsouzené. Ovšem i pedagog volného času se podílí na realizaci programů zacházení, jelikož sleduje účast a přístup na volno časových aktivitách, změny v chování a také se podílí na vyhodnocení programu zacházení (NGŘ č. 5, z roku 2016).

2.4 Popis práce sociálního pracovníka v souvislosti s propuštěním odsouzených TPN

Propuštění odsouzeného z VTOS je velmi významným milníkem jak pro odsouzeného, tak pro věznic, i když ta je na to zvyklá, protože propuštění osob na svobodu probíhá denně. Věznice by měla připravit odsouzeného na soběstačný život a zabezpečit veškerá opatření související s propuštěním z výkonu trestu.

Podle ustanovení § 73 ZVTOS propustí odsouzeného z výkonu trestu, jestliže:

- „...uplynula doba trestu stanovená v pravomocném a vykonatelném rozhodnutí soudu a Vězeňské službě nebylo doručeno nařízení soudu k výkonu dalšího trestu,
- obdržela písemný příkaz, aby odsouzený byl propuštěn na svobodu, vydaný soudem na základě jeho rozhodnutí,
- propuštění nařídil státní zástupce při výkonu dozoru nad výkonem trestu (propuštění nezákonně držené osoby ve výkonu trestu odnětí svobody),
- o propuštění rozhodl prezident republiky při udělování milosti nebo ministr při výkonu svých oprávnění podle trestního řádu...“

Pokud odsouzený dosáhne těchto podmínek nebo podmínek podmíněného propuštění na svobodu, které jsou taxativně vyjmenovány v § 88 trestního zákona, je už krůček tomu, aby byl propuštěn na svobodu.

Než ovšem bude propuštěn, předchází tomu ještě hodně práce ve VTOS. Před samotným propuštěním z VTOS je odsouzený zpravidla umístěn do výstupního oddílu, který je zřízen v rámci věznice, kde je odsouzený připravován na svůj život na svobodě. Zařazení TPN odsouzených na výstupní oddíl není možné. V českém vězeňství se v žádné věznici nenachází výstupní oddíl pro TPN odsouzené. Pokud to situace dovoluje, tak věznice může zřídit pokoj či celu pro tyto odsouzené.

Po dobu VTOS věznice, sociální pracovníci a odborní zaměstnanci vytvářejí předpoklady pro plynulý přechod odsouzených do samostatného způsobu života po propuštění z výkonu trestu. V návaznosti na propuštění sociální pracovník úzce spolupracuje s příslušnými orgány jako jsou například: úřady práce, kurátoři pro dospělé, Česká správa sociálního zabezpečení, Probační a mediační služba, neziskové organizace (ubytovny, azylové domy), sociální odbory na obecních úřadech. Poskytují včas potřebné informace a umožňují jim průběžný kontakt s odsouzeným (ZVTOS).

Pokud tedy odsouzený vše splnil a v určitý den je propuštěn, věznice, hlavně tedy sociální pracovník musí dbát na to, aby měl při propuštění platné doklady totožnosti. Ovšem nejedená se pouze o doklady. Dle poznatků z praxe (Věznice Pardubice) se za přítomnosti sociálního pracovníka vytváří „předvýstupní“ pohovor a z toho plynoucí hodnocení, které odsouzený podepisuje a zároveň si zvolí, zda souhlasí se zasláním hodnocení příslušnému sociálnímu kurátorovi dle místa bydliště. Při pohovoru se sociální pracovník ujistí, zda se má odsouzený opravdu kam vracet nebo zda odsouzený TPN má vyřízený pobyt ve specializovaném zařízení. Dále podepisuje poučení, aby se co nejdříve přihlásil k pobytu a pakliže byl podmíněně propuštěn tak mu jsou vysvětleny i zákonné podmínky.

Ve druhé kapitole jsem se věnoval sociální práci. Vysvětlil jsem její přínos pro společnost a podrobně jsem se zmínil o práci sociálního pracovníka ve věznici i v rámci propuštění z VTOS trvale pracovní nezařaditelných odsouzených. Zaměstnanci jsou komunikátorem mezi odsouzenými a přesně stanovenými pravidly, která jsou v rámci předpisů vyžadována. Závěrem této kapitoly bych chtěl uvést, že všichni zaměstnanci věznice by měli působit jednotně, měli by věřit své profesní činnosti, dodržovat profesní etiku a řádně působit na dosažení cílů VTOS.

3 Postpenitenciární péče

V poslední kapitole se zaměříme a seznámíme s péčí o odsouzené po propuštění z věznice, která plynule navazuje. Samotné propuštění představuje velkou zátěž a odvíjí se i od délky trestu. Komplikace začlenění propuštěných vězňů do občanského života je běžnou záležitostí. Odsouzený vlivem vězeňského prostředí ztrácí své dovednosti, schopnosti, návyky a tím mohou vznikat první problémy na svobodě. Zátěž z propuštění může zvyšovat fakt, že odsouzený po propuštění často nemá žádnou rodinu, nemá se kam vrátit a svým způsobem nikam nepatří. Lepší výchozí situaci mají ti, kteří mají nějaký domov, ve kterém na ně někdo čeká. Díky těmto aspektům je postpenitenciární péče velmi důležitou složkou, a proto je zapotřebí pokračovat v podpoře, a to například poradenskou pomocí. Dále se zaměřím na činnost probační a mediační služby a uvedu jaký má vliv v postpenitenciární péči a nastíním činnost sociálního kurátora a jeho význam v postpenitenciární péči.

3.1 Co je postpenitenciární péče a její význam

V oblasti péči o člověka, který si prošel výkonem trestu nebo ochranným léčením, představuje postpenitenciární péče specifickou roli. Má velký přínos a funguje jako prevence po vykonání trestu odnětí svobody, prevence recidivního života a působí na sociální zařazení odsouzeného do běžného života. V tomto ohledu je rozvíjena spolupráce mezi mnoha subjekty jako jsou státní, charitativní organizace nebo církevní společenství a díky jejich specializacím se utváří předpoklady pro resocializaci. Důvodem vzniku je potřeba, kdy první krůčky na svobodě jsou vnímány jako sociální zotavení a jedinec je nucen obnovit své sociální dovednosti, a právě díky tomu je vyžadována odborná pomoc. Postpenitenciární péče je důležitá hlavně z hlediska, aby někteří jedinci opětovně nepodlehli negativním vlivům a následně se nepohybovali na hraně zákona. Dalším důvodem pro vznik postpenitenciární péče je skutečnost, že recidiva nastává během prvního roku života na svobodě a práce s jedincem by měla být co nejintenzivnější. Proto je v tomto období působení odborných institucí na jedince nejintenzivnější (Černíková, 2008).

Postpenitenciární péče může být dobrovolná, založená na vůli jedince nebo nucená, stanovená soudem. Pokud má být dosaženo efektivního výsledku, je nutné, aby navazovala na péči v penitenciárním prostředí. Propojením spolupráce následně dochází k prohloubení kontinuální sociální péče. Mezi hlavní subjekty kontinuální sociální péče patří sociální pracovník Vězeňské služby ČR, sociální kurátor, Probační a mediační služba ČR a další subjekty (Raszková, Hoferková, 2014).

Dle knihy autorek Raszkové a Hoferkové (2014) důvody postpenitenciární péče definují autoři Sochůrek a Černíková následovně:

- propuštěný potřebuje odbornou pomoc při adaptaci ve společnosti,
- v prvních dnech života na svobodě může podlehnout negativním vlivům,
- prožívá krizi při řešení běžných věcí, obavy, úzkosti,
- mnozí mu dávají nálepku kriminálního,
- důsledky prizonizace (zvyk na vězeňský systém),
- problémy v oblasti partnerských vztahů,
- obnovení rodičovské role,
- dluhy a její nutnost splácet je,
- navazování kontaktu s osobami z VTOS,
- riziko užívání návykových látek,
- problémy s pracovní morálkou.

Dle Rychlé (2008), lze postpenitenciární péči vnímat za prostředek sekundární a terciální prevence kriminality. Cílem je sociální obnovení osob po propuštění VTOS, omezení jejich sociálního vyloučení a pokus o zvýšení kvality jejich života. Úspěšnost postpenitenciární péče a s ní vynaložené finanční prostředky, lze dosáhnout pouze za předpokladu, že podílející se subjekty budou navzájem správně spolupracovat a komunikovat. Mezi tyto subjekty patří zejména Vězeňská služba ČR, soudy, sociální kurátoři, Policie ČR a Ministerstvo práce a sociálních věcí. Postpenitenciární péče v současné době nemá legislativní či metodickou úpravu. Závazným dokumentem proto zůstává zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, kde v § 70 je uvedena sociální prevence jako sociální rehabilitace, která může být poskytována formou ambulantní, terénní či pobytové služby a jako odborné sociální poradenství. Poskytovatel sociálních služeb má povinnost službu řádně registrovat na místně příslušném krajském úřadě a v rámci kvality služby dodržovat standardy sociálních služeb.

Co nejjednodušší přechod mezi penitenciární a postpenitenciární péčí zajišťuje kontinuální sociální práce. Jedná se o speciální druh programů zajišťující sekundární a terciální prevenci rizikového a kriminálního chování, které by měly zajistit dosažení pozitivních změn v chování klienta a jeho resocializaci.

Kontinuální sociální péče probíhá s klientem:

- v první fázi trestního řízení na svobodě,
- ve výkonu vazby,
- ve výkonu trestu,
- po výstupu z výkonu trestu odnětí svobody (Rychlá, 2008).

Dle Černíkové (2008) kontinuální sociální práce by měla zahrnovat práci s klientem ve všech fázích trestního řízení, včetně soudního řízení i ve výkonu trestu. Hlavním úkolem kontinuální sociální práce je vzájemné navázání socioterapeutického vztahu tak, aby se navázala vazba se společností a tím pádem nedošlo k sociální izolaci. Do této oblasti patří zejména práce s rodinou klienta. Důležitou oblastí je utváření podmínek pro úspěšné fungování v malé sociální skupině (rodina, pracovní kolektiv). Další důležitou věcí je omezit negativní ovlivňování patologických skupin na klienta. Poslední důležitý bod představuje pomoc klientovy s udržením kontaktu s institucemi, které mají na starost zdravotní péči, materiální vybavení a pomoc při úředních jednání. Díky této pomoci si klient osvojí základy při vyřizování věcí na úřadech.

Kontinuální sociální péče umožňuje řešit problém obviněných a odsouzených v předstihu před propuštěním na svobodu a díky tomu se dají minimalizovat následky špatné situace. Toto působení se snaží klientovi vysvětlit, aby akceptoval danou situaci a zohlednil ji při znovubudování své životní role. Díky tomuto působení lze zabránit efektu tzv. krize prvního dne. Přínos kontinuální sociální práce lze spatřit v usnadnění návratu jedince do společnosti, který se dostal se společností do konfliktu, pomáhá jedinci pochopit příčiny konfliktu, jeho zmírnění, předcházení, případně se ponaučit z daných chyb a přiučit se novým sociálním dovednostem. Důležitou součástí je i pomoc při aktivaci morálních sil klienta v hledání životních hodnot a minimalizaci opětovného páchaní trestné činnosti. Kontinuální sociální práce posiluje motivaci klienta začlenit se do společnosti a snaží se zamezit vzniku sociální izolace. (Černíková 2008).

Postpenitenciární péče by určitě měla navazovat na penitenciární péči. Už během VTOS by vězni měli být připravováni na propuštění z vězení a s tím související jejich návrat do společnosti a běžného života. Bohužel vždy se nepodaří pracovat s vězni podle představ odborných zaměstnanců, ale hlavně odsouzení nemají žádný zájem podílet se na svém zlepšení či připravenosti a opouštějí brány věznice nepřipravení a následný prvotní šok je velmi silnou krizovou situací, na kterou bez následné pomoci sami nestačí. Velkou výhodu mají ti, kteří během VTOS neztratili kontakt s rodinou, či se svými přáteli a mohou

se spolehnout na jejich pomoc v začátcích po propuštění. Bohužel většina z nich to štěstí nemá a po propuštění mají velký problém s následným životem.

3.2 Probační a mediační služba

Jak už název této služby napovídá, hlavní činnosti Probační a mediační služby se skládají ze dvou prolínajících se a propracovaných pojmů, které jsou uplatňovány v oblastech práva, poradenství, psychologie pomoci dohledu a v jiných oblastech společenského života. Tyto činnosti jsou probace a mediace.

Probační a mediační služba České republiky vznikla na základě zákona o Probační a mediační službě s účinností od 1. 1. 2001 (dále jen „PMS“), spadá pod Ministerstvo spravedlnosti ČR a je jím řízena. Jedná se o specializovanou sociální službu a hlavním cílem je snaha naplňování trestní spravedlnosti a provádění probace a mediace v rámci trestního řízení. Cílovou klientelou PMS jsou osoby s trestní minulostí, obvinění, odsouzení a v neposlední řadě osoby, které byli trestnou činností poškozené (Matoušek, a další, 2010).

Mediaci dle Šterna a kol. (2010), lze definovat jako činnost, která za pomoci pracovníků PMS je realizována v první fázi trestného řízení a hlavním smyslem je urovnat konflikt mezi obětí a pachatelem. Mediace spočívá v dobrovolném, osobním a přímém setkání oběti a pachatele trestného činu za účasti třetí osoby, tedy mediátora.

Mediací v trestním řízení rozumíme podle uvedeného zákona „mimosoudní zprostředkování“ za účelem řešení sporu mezi poškozeným a obviněným a činnost směřující k urovnání konfliktního stavu vykonávaného v souvislosti s trestním zařízením. Mediaci lze provést jen s výslovným souhlasem obviněného a poškozeného (zákon č. 257/2000 Sb. o probační a mediační službě). Hála (2005) k mediaci uvádí, že ve chvíli osobního setkání oběti s pachatelem má oběť možnost z očí do očí vyjádřit své negativní emoce a může tak u ní dojít k uvolnění emočního napětí. V ideálním případě je výsledkem mediace upřímná omluva pachatele a dohoda mezi oběma aktéry o vzniklé škodě a její náhradě. Druhým pojmem je probace.

Pojem probace pochází z latinského *probere* – zkoušet, ověřovat, dohlížet. Definici pojmu probace najdeme v zákoně č. 257/2000 Sb. o probační a mediační službě. Probačí se podle zákona rozumí: *„...organizování a vykonávání dohledu nad obviněným, kontrola výkonu trestů nespojených s odnětím svobody, včetně uložených povinností a omezení, sledování chování odsouzeného ve zkušební době podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody, dále individuální pomoc obviněnému a působení na něj, aby vedl řádný život, vyhověl soudem nebo státním zástupcem uloženým podmínkám, a tím došlo k obnově*

narušených právních i společenských vztahů...“ (§ 2 odst. 1 zákona č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě)

Podle Matouška a dalších (2010) se pod pojmem probace v rámci PMS skrývá efektivní zajištění výkonu alternativních trestů a opatření spojená s uložením dohledu. Probace znamená individuální přístup ke klientovi – obviněnému nebo odsouzenému formou osobního a pravidelného kontaktu. V úvodní konzultaci úředník zpracovává s klientem probační program, kde se domlouvají podmínky výkonu dohledu. Jedná se o konkrétní plán, který nařídil soud a odráží se v něm délka dohledu. Každá schůzka je předem domluvena a současně je určen čas a místo. O průběhu výkonu dohledu je pracovník povinen průběžně zpracovávat zprávy. Tímto způsobem informuje soud nebo státního zástupce o aktuální životní situaci klienta, o plnění uložených přiměřených omezení a povinností v průběhu dohledu.

Kromě těchto dvou aktivit je v rámci práce PMS důležité splnit tři základní cíle. Dle Matouška a dalších (2010) jimi jsou:

- integrace obviněného – proces usilující o obnovení respektu k právní situaci společnosti, PMS směřuje obviněného k začlenění do společnosti bez dalších porušování zákonů,
- participace poškozeného – jedná se o snahu PMS co nejvíce zapojit poškozeného do procesu odškodnění, o obnovu pocitu bezpečí, integrity a důvěry v právní systém,
- ochrana společnosti – PMS řeší konflikty spojené s trestním řízením a díky tomu přispívá k ochraně společnosti.

Sociální práce v PMS je především uplatňována v rámci využití individuálních metod práce s klientem, tedy s obviněným a s poškozeným. Sociální pracovník v rámci mediace vystupuje i jako zprostředkovatel setkání obviněného a poškozeného a mohou vést mediaci i za přítomnosti dalších osob. Pracovníci PMS působí zároveň jako koordinátoři práce s klientem a pomáhají se vstupem dalších osob, které se podílejí na řešení daného problému. Sociální práce je tedy obsažena v činnostech PMS, tedy v řízení před soudem nebo v přípravném řízení. (Matoušek, a další, 2010)

3.3 Sociální kurátor

Sociální kurátor pro dospělé poskytuje kontinuální poradenskou a socioterapeutickou pomoc při překonávání tíživých životních situací a jedná se odborného pracovníka sociální státní pomoci. Pomoc je poskytována osobám propuštěným z VTOS nebo osobám, proti kterým je vedeno nějaké trestní řízení, popřípadě byl osobám VTOS podmíněně odložen.

Dále je poskytována pomoc osobám, které po dosažení zletilosti byly propuštěny z ochranné ústavní péče. Sociální kurátor poskytuje pomoc také osobám, které žijí nedůstojným způsobem nebo osobám závislých na drogách, či alkoholu. (Matoušek, 2003)

Budinová a Pačesová (2008) dodávají, že se jedná o specializovaného pracovníka působícího na odborech sociálních věcí městských úřadů pro dospělé osoby, které se ocitly v tíživé životní situaci. Poskytuje sociální služby a zajišťuje dávky díky vlastní diagnostické činnosti. Osobám propuštěným z VTOS může sociální kurátor dále nabídnout např.: krizovou sociální intervenci, pomoc při vyřizování osobních dokladů, zprostředkování azylového ubytování, asistenci při jednání na úřadu práce nebo pomoc s řešením zadluženosti.

Náplň práce sociálního kurátora je vymezena v zákoně č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, kde jsou uvedeny i kvalifikační předpoklady pro výkon práce sociálního kurátora. Konkrétně se vymezují předpoklady, kterými je způsobilost k právní úkonům, zdravotní způsobilost, bezúhonnost a odborná způsobilost. Sociální kurátor především svým klientům napomáhá formulovat cíle spolupráce a pomocí aplikace kontinuální sociální práce se snaží mírnit nepříznivé sociální situace klientů. Za pomoci odborného sociálního poradenství napomáhá při kontaktu se společností a snaží se zamezit sociální izolaci svých klientů. Realizuje sociálně-terapeutické činnosti, které mají za úkol rozvíjet klientovy schopnosti, dovednosti a díky své právní způsobilosti pomáhá při uplatnění práv a oprávněných zájmů klientů. V rámci spolupráce kontaktuje klienty ve věznicích, ve školských zařízeních, která zajišťují ústavní a ochrannou výchovu, v léčebnách či nouzových nocleznách. Společně s odbornými pracovníky těchto pracovišť zajišťuje plynulý přechod do života a pomáhá při následné adaptaci. Mezi jednu z nejdůležitějších činností sociálního kurátora patří bezesporu možnost rozhodování o výplatě mimořádné okamžité pomoci. Při rozhodování o přidělení dávky spolupracuje s příslušným zaměstnancem pověřeného obecního úřadu. V rámci lepší orientace a vlastní činnosti si vede spisovou dokumentaci o klientovi a ve vzájemné spolupráci vypracovávají individuální plán. Sociální kurátor při přímé práci s klientem působí v oblasti přenesené působnosti, tedy ve výkonu státní správy, na obecních úřadech s rozšířenou působností. Poslední důležitou činností je dodržování profesní etiky, která je stanovena Etickým kodexem Společnosti sociálních pracovníků. (Gojová, a kol., 2007)

V poslední kapitole jsem se zaměřil na život po propuštění na svobodu z VTOS a postpenitenciární péči. Důležitým bodem při realizaci propuštění je kvalitní spolupráce vězeňských sociálních pracovníků s organizacemi, které jsou tomu určené na svobodě, jakož je PMS a sociální kurátoři.

4 Metodologie výzkumného šetření

Praktická část mé bakalářské práce je věnována výzkumu na oddělení výkonu trestu pro trvale pracovní nezařaditelné odsouzené. Na toto specializované oddělení jsou zařazovány osoby dle výše zmíněného § 69 zákona č. 169/1999Sb o výkonu trestu odnětí svobody. Účelem výzkumného šetření je odhalit a nastínit názory TPN na život po propuštění. Jedná se o specifickou skupinu, do které, podle platné legislativy je zařazen odsouzený, který je starší 65 let (jestliže osobně nepožádá o práci), odsouzený, který byl uznán invalidním ve třetím stupni, nebo jehož stav neumožňuje trvalé pracovní zařazení. Výzkum probíhal ve třech věznicích v České republice – Věznice Pardubice (oddíl pro TPN muže), věznice Světlá nad Sázavou a vazební věznice Teplice (oddíly pro TPN ženy). V této kapitole nejprve uvedu formulaci hlavního cíle a dílčích výzkumných cílů. Poté se budu věnovat vysvětlení zvolené výzkumné strategie.

4.1 Hlavní cíl a dílčí cíle výzkumného šetření

Hlavním cílem výzkumného šetření bylo zjistit, jaké mají trvale pracovní nezařaditelní odsouzení vize a očekávání po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody. Hlavní výzkumný cíl bude naplněn pomocí tří dílčích výzkumných cílů.

Prvním dílčím výzkumným cílem (DVC1) bude zjištěno, zda odsouzení ve výkonu trestu využívají pomoci sociálního pracovníka. Dále v tomto DVC bude zjištěno, pokud pomoci sociálního pracovníka využívají, jak často jej se svými problémy kontaktují a konkrétně s jakými.

Druhým dílčím výzkumným cílem (DVC2) bude zjištěno, zda odsouzení TPN mají vize pracovního života po propuštění z VTOS. Zjistíme zde, zda se odsouzení TPN ve VTOS naučili nějaké nové dovednosti, případně aktivity a zda mají zájem po VT pracovat. Dále pak zjistíme, že pokud zájem o práci mají, zda již podnikli nějaké kroky k najetí zaměstnání, případně zda kontaktovali sociálního pracovníka či jinou pomocnou instituci.

Třetím dílčím výzkumným cílem (DVC3) bude zjištěno, zda mají TPN odsouzení nějaké obavy, případně příležitosti po propuštění z VTOS. Zjistíme zde, zda mají TPN odsouzení kde bydlet po propuštění z VTOS a z jakých finančních prostředků budou toto bydlení hradit. Dále pak zjistíme, zda se odsouzení TPN obávají propuštění z VTOS a co jim po propuštění bude činit největší potíže.

4.2 Strategie výzkumného šetření

Existují dva obecné způsoby provádění sociálního výzkumu, respektive zkoumání sociální reality prostřednictvím sběru empirických dat. První obecný způsob představuje kvalitativní výzkumná strategie. Druhý obecný způsob představuje naopak kvantitativní výzkumná strategie. Zmíněné dvě základní strategie mají své určité výhody a nevýhody, úskalí a přednosti a v celkovém počínání nám přinášejí poznatky, jež jsou nezastupitelné. Pro zrealizování mého výzkumného šetření byla zvolena kvantitativní výzkumná strategie (Hendl, 2016).

Kvantitativní výzkum se zaměřuje na hledání vztahů mezi dvěma či více proměnnými. Hlavní cílem je ověřit pomocí testování vyvozené hypotézy. Výsledky jsou pak zpracovány pomocí statistických metod. Kvantitativní výzkum vyžaduje větší soubor dat a respondentů. Výsledky jsou více reprezentativní, méně závislé na názorech a vedou k lépe ověřitelným a srovnatelným výsledkům. Jejich interpretace ovšem bývá často náročnější. Cílem zkoumání je nalezení, v jakém vztahu jsou k sobě proměnné. (Trousil, Jašíková, 2015).

Tabulka 3 Přednosti a nevýhody kvantitativního výzkumu, zdroj: Hendl, 2016

Přednosti kvantitativního výzkumu	Nevýhody kvantitativního výzkumu
<ul style="list-style-type: none"> • Testování a validizace teorií. • Lze zobecnit na populaci • Výzkumník může konstruovat situace tak, že eliminuje působení rušivých proměnných, a prokázat vztah příčina – účinek. • Relativně rychlý a přímočarý sběr dat. • Poskytuje přesná, numerická data. • Relativně rychlá analýza dat (využití počítačů). • Výsledky jsou relativně nezávislé na výzkumníkovi. • Je užitečný při zkoumání velkých skupin.	<ul style="list-style-type: none"> • Kategorie a teorie použité výzkumníkem nemusí odpovídat lokálními zvláštnostem. • Výzkumník může opominout fenomény, protože se soustřeďuje pouze na určitou teorii a její testování, a ne na rozvoj teorie. • Získaná znalost může být příliš abstraktní a obecná pro přímou aplikaci v místních podmínkách. • Výzkumník je omezen reduktivním způsobem získávání dat.

Kvalitativní výzkum podle Hendla (2016) má hlubší porozumění zkoumané společnosti. Mezi výhody kvalitativního výzkumu lze zařadit menší počet respondentů, možnost osobních rozhovorů, nemožnost zobecnění při rozhovoru face to face a možnost zkoumání problémů přesněji a do hloubky. Kvalitativní výzkum může využívat několika metod, zejména popis místa konání, citace, poznámky z terénu a rozhovor. Tabulka nám přibližuje rozdíly obou přístupů zdůrazněním jejich odlišnosti tím, že situuje oba přístupy na opačných koncích několika dimenzí. (Hendl, 2016)

Pro výzkumné šetření bakalářské práce jsem zvolil kvantitativní výzkumnou strategii. Jako technika výzkumné strategie byla zvolena metoda anonymního dotazníku. Hendl (2016) uvádí, že typickou metodou pro sběr dat v empirickém výzkumu je dotazování. Dotazování spočívá v kladení otázek respondentům a získávání jejich odpovědí. Dle Punche (2008) je dotazník soubor pevně daných otázek, které umožňují získání velkého množství informací v relativně krátkém čase s nízkými náklady. Další výhodou dotazníku je jeho anonymita, která umožňuje získat co nejupřímnější odpovědi. Kvalita získaných informací závisí na úrovni sestavení dotazníku a na spolehlivosti výpovědi respondentů, kteří dotazník vyplňují.

4.3 Operacionalizace výzkumného šetření

Tabulka 4 Transformační tabulka dílčích cílů do tazatelských otázek

Cíl práce: Víze a očekávání trvale pracovní nezařaditelných odsouzených ve vybraných věznicích na život po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody.				
Dílčí výzkumné otázky:				
DVO1: Zjistit, zda využívají trvale pracovní nezařaditelní odsouzení (dále TPN) ve výkonu trestu odnětí svobody pomoci sociálního pracovníka.				
DVO2: Zjistit, jaké mají TPN víze pracovního života.				
DVO3: Zjistit obavy a příležitosti TPN po propuštění na svobodu.				
Dílčí výzkumné otázky	Způsob zjišťování	Respondenti	Tazatelské otázky	
DVO 1	Dotazníkové šetření	Odsouzení TPN ve vybraných věznicích	TO 6 TO 7 TO 8 TO 9	Víte o existenci pracoviště sociálního pracovníka zde ve věznici? Využil/-a jste nebo využíváte jeho pomoci? Jak často se se svými problémy obracíte na sociálního pracovníka? Které problémy jste se sociálním pracovníkem řešil/-a?

DVO 2	Dotazníkové šetření	Odsouzení TPN ve vybraných věznicích	TO 10 TO 11 TO 12	Naučil/-a jste se ve výkonu trestu odnětí svobody, například v programu zacházení (v kurzech apod.), nějakou dovednost, nebo aktivitu, kterou využijete po propuštění na svobodu? Máte zájem si po VT najít zaměstnání? Hledali jste nějaké možnosti zaměstnání, po propuštění z VT, se sociálním pracovníkem, případně s pomocnými institucemi?
DVO3	Dotazníkové šetření	Odsouzení TPN ve vybraných věznicích	TO 13 TO 14 TO 15 TO 16	Máte po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody kde bydlet? Z jakých finančních prostředků budete toto bydlení hradit? Obáváte se propuštění z výkonu trestu? Co Vám bude dělat po propuštění z výkonu trestu největší potíže?

4.4 Popis realizace výzkumného šetření

Výzkum probíhal v únoru 2021. Po předchozí domluvě s vedením Věznice Pardubice a podání oficiální žádosti o provedení výzkumu. Pro získání více vzorků, jsem se domluvil s 1. zástupcem ředitel věznice v Pardubicích, zda by dotazníky mohly být distribuovány i do jiných věznic, kde se nacházejí specializované oddělení TPN pro ženy. Dotazníky byly tedy distribuovány i s žádostí do věznice Světlá nad Sázavou a vazební věznice Teplice. V průběhu stejného měsíce mi byly dotazníky navraceny zpět (z věznice Světlá nad Sázavou elektronickou formou, z vazební věznice Teplice doporučeným psaním a dotazníky z věznice Pardubice jsem si vyzvedl osobně).

4.5 Rizika výzkumu, etická rizika výzkumu

Riziko v mém výzkumu lze právě spatřit v nevýhodách dotazníkovém šetření. Jako jeden z hlavních etických problémů dotazníkového šetření může být nízká návratnost dotazníků. Dále může nastat situace kdy respondenti odmítnou dotazník vyplnit a to proto, že se obávají o negativní hodnocení sociálních pracovníků či jiných odborných zaměstnanců a následně

reakce těchto osob. Minimalizace těchto jevů spočívá v tom, že dotazníky by měli být realizovány anonymní formou. Zajištění anonymity by mělo být uvedeno v úvodu žádosti o vyplnění dotazníku. (Punch, 2008)

Dle Reichla (2009) je nutné během výzkumu ctít etických zásad s respondenty. I další účastníci, kteří se podílejí na výzkumném šetření, mají právo na ctění zásad během výzkumu. Důležitou věcí při výzkumu je dodržování zásady práce se zkoumanými osobami kdy výzkum, jakkoliv nesmí v žádném případě dotazované osoby poškodit nebo ohrozit, a to jak fyzicky, psychicky nebo jakýmkoliv jiným způsobem. Při realizování výzkumu se musí dodržovat následující podmínky:

- osoba nesmí být zkoumána, aniž by o tom nevěděla či nedala souhlas s výzkumem,
- zkoumaná osoba nesmí být nucena k účasti na výzkumu a musí jí být zaručeno, že kdykoliv může od zkoumání odstoupit,
- v případě dobrovolné účasti si musí být zkoumaná osoba vědoma, že nese spoluzodpovědnost za kvalitu zkoumání a také riziko, které tím může být vyvoláno
- zkoumání musí respektovat anonymitu zkoumané osoby,
- je nesmírně důležité, aby byla zachována důstojnost zkoumané osoby,
- při pořizování jakéhokoliv zvukového záznamu či jiných technických pomůcek je důležité oznámit to zkoumané osobě,
- právo každé zkoumané osoby je, seznámit se s výsledkem výzkumu, pokud o to požádá,

V této práci bylo použito již zmíněné kvantitativní strategie. Bylo přihlédnuto na rizika, která mohou nastat právě při realizaci této strategie. Výše uvedené podmínky i etické zásady byli při realizování tohoto výzkumu dodrženy. Respondenti byli obeznámeni s tím, že dotazník je zcela anonymní a zpracované údaje budou použity v souladu se zákonem č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů v bakalářské práci.

5 Vyhodnocení výzkumu

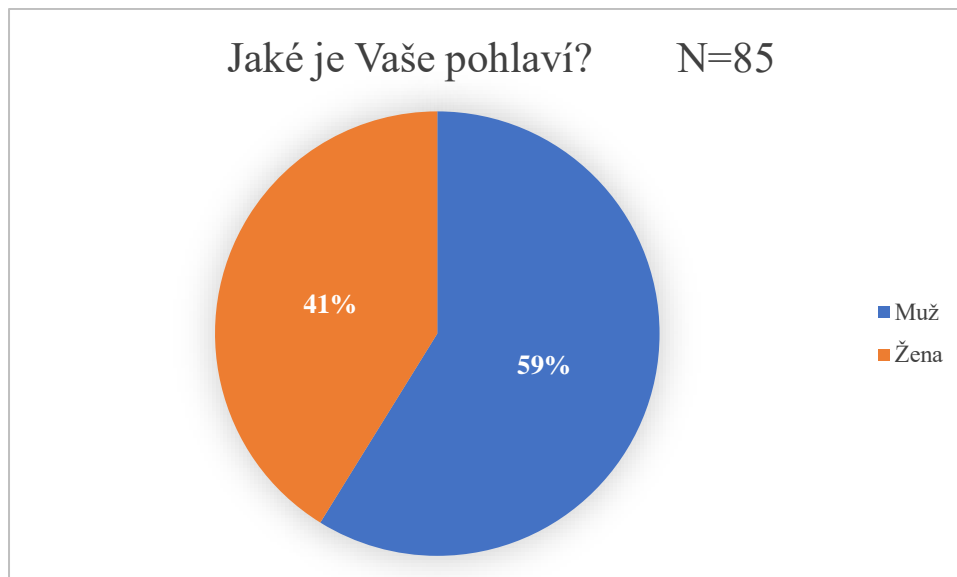
V této kapitole se zaměřím na charakteristiku výzkumného souboru, abychom si udělali zhruba obrázek o respondentech. Dále se budu věnovat vyhodnocení jednotlivých dílčích cílů a vyhodnocení samotného cíle práce. Dotazování byli odsouzení muži ve Věznici Pardubice, odsouzené ženy ve Věznici Světlá nad Sázavou a odsouzené ženy ve Vazební věznici Teplice. Celkově bylo dotazováno 85 odsouzených, z čehož bylo 55 mužů a 35 žen.

5.1 Charakteristika výzkumného souboru

Výzkumné šetření bylo realizováno technikou anonymního dotazníku. Tento dotazník byl směřovaný na odsouzené umístěné ve specializovaném oddělení pro TPN. Dotazování byli odsouzení muži ve Věznici Pardubice, odsouzené ženy ve Věznici Světlá nad Sázavou a odsouzené ženy ve Vazební věznici Teplice.

Celkem bylo rozesláno 85 dotazníků. Z dotazníkového šetření vyplynulo, že návratnost dotazníků byla 100 %, tedy všech 85 respondentů dotazník vyplnilo. Z grafu 1 vyplývá, že dotazování se zúčastnilo 59 % mužů a 41 % žen, což odpovídá 50 mužům a 35 ženám.

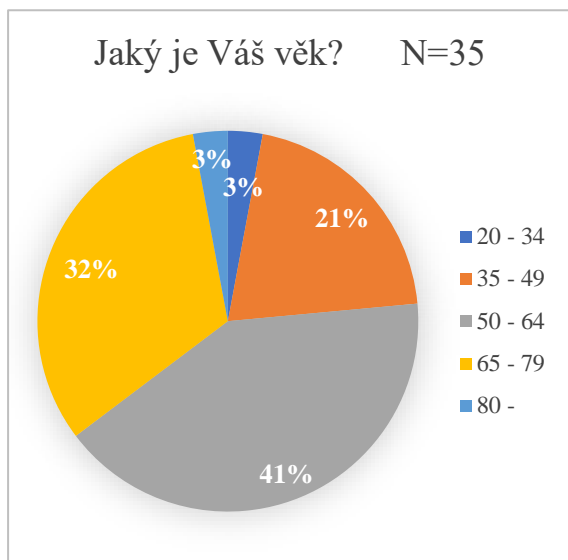
Graf 1 Pohlaví respondentů

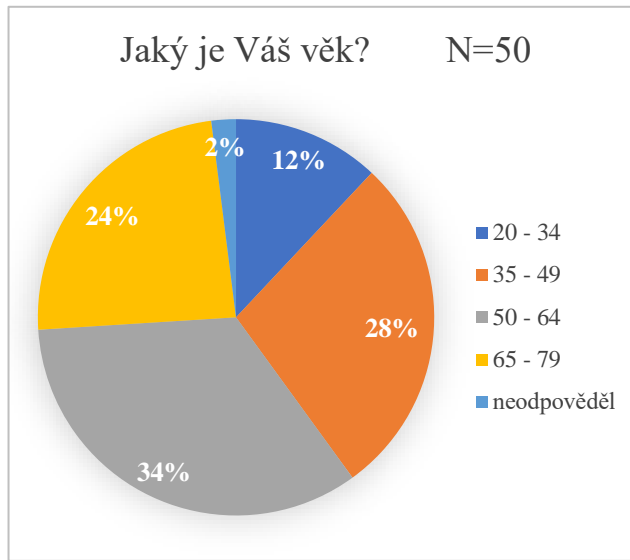
V dalších grafech jsem se věnoval věku respondentů. Věk, který respondenti uvedli jsem si zadal do 5 skupin. Z obou grafů vyplynulo, že nejvíce odsouzených TPN je ve věkové kategorii 50 až 64 let (u žen 41 % tedy 14 žen a u mužů 34 % tedy 17 mužů). Kategorie od 35 do 49 let byla zastoupena u mužů 28 % (14 mužů) a u žen 21 % (7 žen). Další zastoupenou kategorií jsou respondenti ve věku 65 až 79let. V této věkové skupině je

32 % mužů (12 mužů) a 32 % žen (11 žen). Nejméně je pak zastoupena kategorie od 20 do 34 let, u mužů se jednalo o 12 % (6 mužů) a u žen o 3 % (1 žena) a ve skupině 80+ let, u žen toto činí 3 % (1 žena) a u mužů není tato věková kategorie zastoupena. Překvapilo mě, že se v této věkové kategorii vůbec našel respondent, který vykonává VTOS.

Graf 2 Přehled věku odsouzených TPN žen

Graf 3 Přehled věku odsouzených TPN mužů

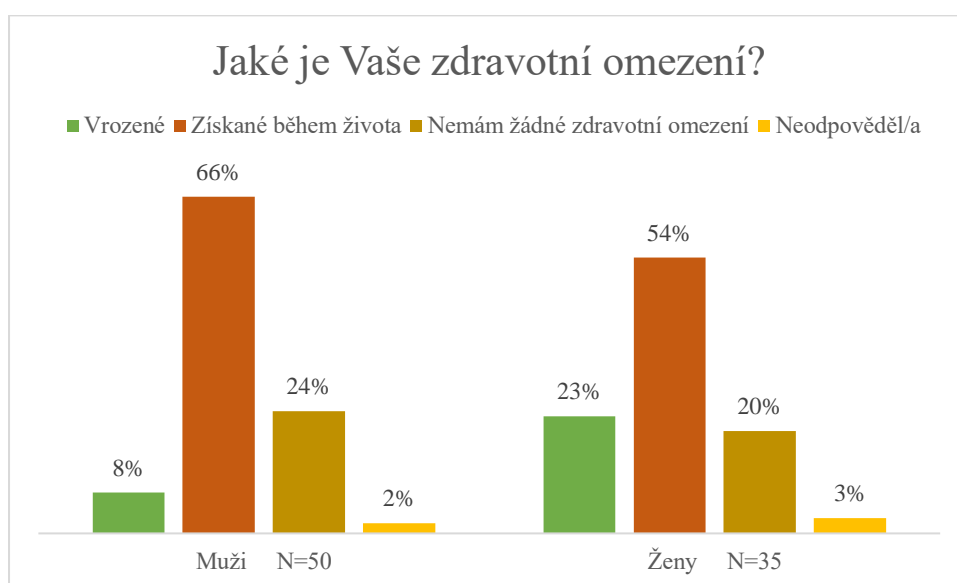
Zajímalo mě také, po kolikáté jsou odsouzení TPN ve výkonu trestu odnětí svobody. Musím říct, že jakožto příslušníka vězeňské stráže mě překvapilo, že relativně dost respondentů a to 60 % (21 žen) a 40 % (23 mužů) zařazených na specializované pracoviště TPN je ve výkonu trestu odnětí svobody poprvé viz graf 4. Po několikáté je ve VTOS 50 % (25 mužů) a 34 % (12 žen). Ačkoli nebyla otázka otevřenou, z 50 % mužů uvedl jeden respondent, že je ve VTOS po druhé a z 34 % žen toto uvedly dvě respondentky. Z grafu poté vidíme, že větší recidiva je u TPN mužů než u TPN žen. Na tuto otázku neodpověděli 2 respondenti a 2 respondentky.

Graf 4 Přehled absolvování VTOS ve věznicích

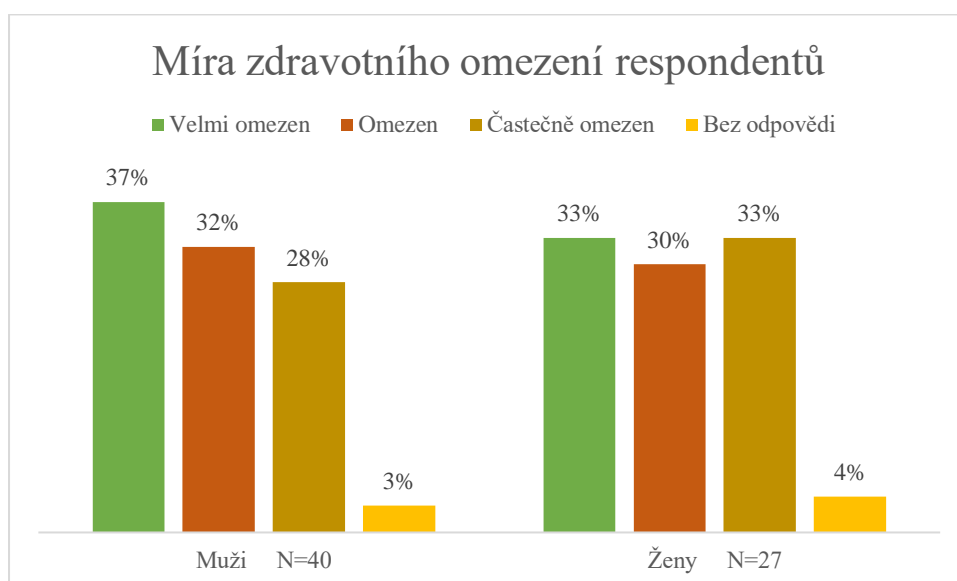

Posledními sledovanými otázkami bylo, jaká mají odsouzení zdravotní omezení, případně pokud jej mají, aby uvedli jeho míru. Nejčastější zdravotní omezení mezi všemi odsouzenými je zdravotní omezení získané během života, toto uvedlo 66 % mužů a 54 % žen což je 33 mužů a 19 žen. Zdravotní omezení vrozené uvedlo 23 % (8 žen) a 8 % (4 mužů). Tři respondenti (2 ženy a 1 muž) uvedli, že jejich zdravotní omezení je jak vrozené, tak získané během života. Pouze 19 odsouzených, z čehož je 7 odsouzených žen (20 %) a 12 odsouzených mužů (24 %), nemá žádné zdravotní omezení. Na tuto otázku nezodpověděla 2 % mužů a 3 % žen. Ze získaných dat v grafu 5 jsem pak zjistil, jakou míru zdravotního omezení mají jednotliví respondenti (graf 6).

Graf 5 Zdravotní omezení odsouzených TPN

Graf 6 Míra zdravotního omezení respondentů

V grafu 6 vidíme, že nejvíce odsouzených 15 mužů (37 %) a 9 žen (33 %) je velmi omezeno. Omezeno je pak 32 % mužů (15) a 30 % žen (8). Částečně omezeno je 28 % mužů a 33 % žen, což je 11 mužů a 9 žen. Pouze dva odsouzení (jedna žena 4 % a jeden muž 3 %), kteří uvedli, že mají zdravotní omezení na touto otázku nezodpověděli.

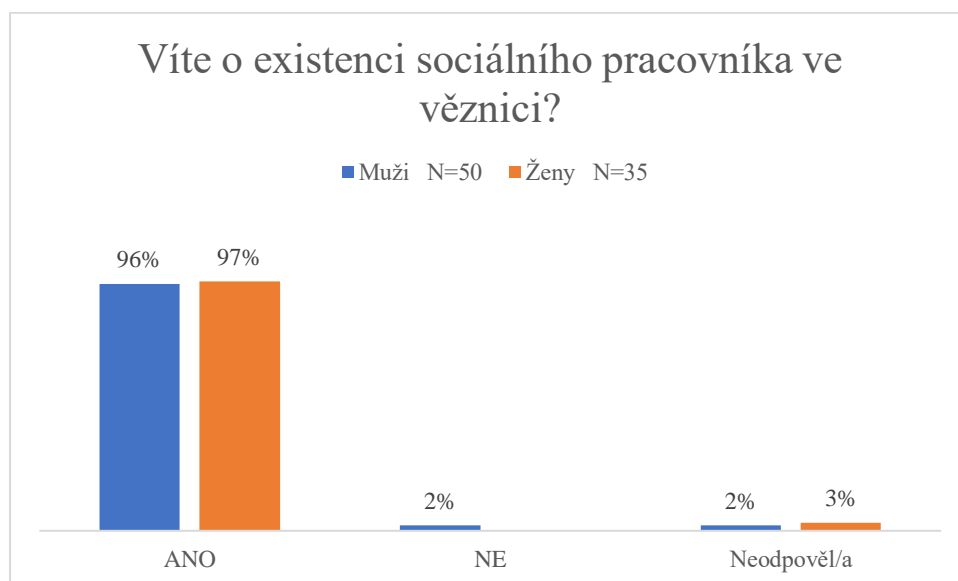
5.2 První dílčí výzkumný cíl

Účelem **DVC1** bylo zjistit, zda využívají trvale pracovní nezařaditelní odsouzení ve výkonu trestu odnětí svobody pomoci sociálního pracovníka. K dosažení **DVC1** byly učeny TO 6 – TO 9.

TO 6: Víte o existenci pracoviště sociálního pracovníka zde ve věznici?

Následující graf ukazuje, že většina odsouzených, ať už žen (97 %) nebo mužů (96 %) o existenci sociálního pracovníka ví. Pouze jeden odsouzený muž (2 %) odpověděl, že o existenci sociálního pracovníka neví. Jedna odsouzená žena (3 %) a jeden odsouzený muž (2 %) u této otázky neodpověděli.

Graf 7 Povědomost odsouzených TPN o existenci sociálního pracovníka ve věznici

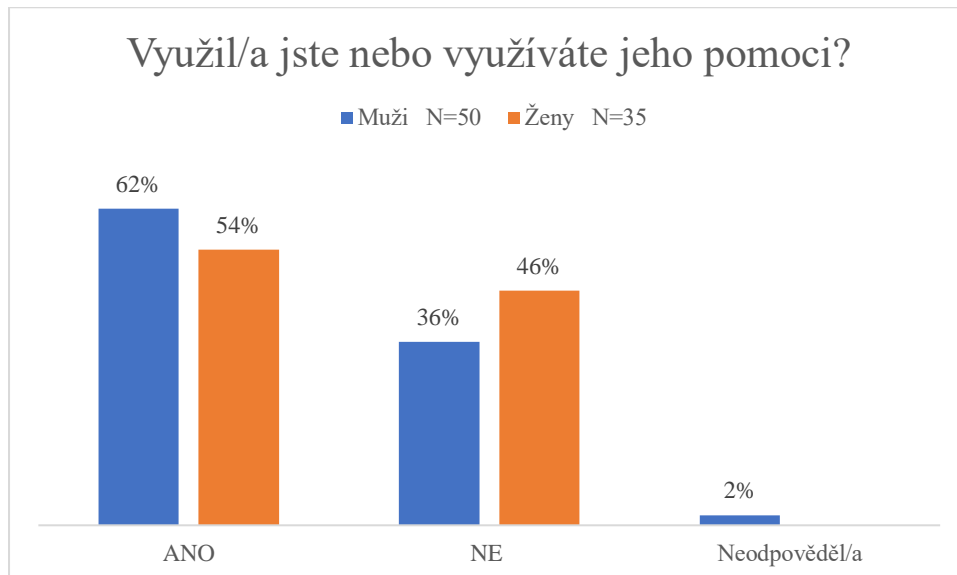

TO 7: Využil/a jste nebo využíváte jeho pomoci?

Graf 8 uvádí, kolik respondentů využívá nebo využilo služeb sociálního pracovníka ve věznici. Většina odsouzených mužů 62 % a žen 46 %, což odpovídá 31 mužům a 19 ženám, odpověděla, že služeb sociálního pracovníka využívá. Služeb sociálního pracovníka

nevyužívá 54 % mužů a 46 % žen, jedná se o 18 mužů a 16 žen. Pouze 2 % mužů, což je jeden respondent na tuto otázku neodpověděl.

Graf 8 Přehled využití pomoci sociálního pracovníka

TO 8: Jak často se se svými problémy obracíte na sociálního pracovníka?

U vyhodnocení této otázky jsem se pozastavil. Většina odsouzených, která v otázce č. 7 odpověděla, že služeb sociálního pracovníka nevyužívá (graf 8), zde přesto odpověděla. Z tohoto jsem usoudil, že ne všichni odsouzení si uvědomují, s kým zrovna jednají či koho žádají o pomoc.

Často se na sociálního pracovníka obrací 6 % mužů (3) a 4 % žen (1). Občas se se svými problémy na sociálního pracovníka obrací 16 % mužů (8) a 20 % žen (7). Dále se na sociálního pracovníka obrací výjimečně 64 % (32) mužů a 60 % (21) žen. Odsouzení, kteří na předchozí otázku odpověděli „Ne“ (viz graf 8) zde nejčastěji uvedli, že výjimečně sociálního pracovníka kontaktují. Také se zde vyskytli dva odsouzení muži, kteří i přesto, že odpověděli, že sociálního pracovníka nekontaktují jeho pomoc vyhledávají minimálně 1x za měsíc. Ačkoli v dotazníku tato možnost nebyla, 3 muži (6 %) a 1 žena (3 %) vyplnili, že nikdy nevyužívají služeb sociálního pracovníka.

Za zmínku stojí uvést jednoho respondenta, který, ačkoli o existenci sociálního pracovníka neví (graf 7), jeho služeb nevyužívá (graf 8), tak zde odpověděl, že se na něho obrací minimálně 1x za měsíc.

Graf 9 Přehled o kontaktování sociálního pracovníka

TO 9: Které problémy jste se sociálním pracovníkem řešil/a?

Ačkoli u této otázky nebylo možné zvolení více možností, většina odsouzených odpověděla, že se sociálním pracovníkem řešila více problémů. Mezi odsouzenými muži byla nejčastějším problémem k řešení se sociálním pracovníkem žádost o vyřízení nových dokladů (33 % respondentů) a dále pak kontakt pomocných institucí (23 % respondentů). Vyřízení důchodu pak se sociálním pracovníkem řešilo 13 % respondentů. Svůj zdravotní stav řešilo 11 % respondentů. Mezi respondenty muži pak 6 % řešilo bydlení po propuštění z VT. Jiné problémy například: Finance, exekuce, ověřování podpisů řešilo se sociálním pracovníkem 6 % dotázaných. Nejméně pak respondenti se sociálním pracovníkem řešili kontakt s rodinou (4 %). Na tuto otázku pak nezodpověděli 4 % respondentů.

Graf 10 Přehled problémů, které řeší se sociálním pracovníkem muži

Další graf 11 uvádí, že respondenti – ženy kontaktují sociálního pracovníka nejčastěji z jiného důvodu (21 %), jako je ověření podpisů, splátka za výkon vazby nebo výkon trestu, potvrzení pobytu na úřady, exekuce, výživné. Z této odpovědi vyplynulo, že dvě respondentky neřeší vůbec žádné životní problémy. Vyřízení důchodu a zdravotní stav pak řeší 16 % respondentek. 9 % respondentek řeší se sociálním pracovníkem vyřízení nových dokladů a kontakt s pomocnými institucemi. V menším počtu pak se soc. pracovníkem řeší kontakt s rodinou (7 %) a bydlení po propuštění z VTOS (2 %). Překvapením pro mě bylo, že 20 % na tuto otázku neodpovědělo.

Graf 11 Přehled problémů, které řeší se sociálním pracovníkem ženy

Z vyhodnocení TO 7 – TO 11 vyplývá vyhodnocení DVC1 a to, že většina respondentů o existenci sociálního pracovníka ve věznici ví a využívá jeho pomoci. I když někteří odsouzení odpověděli, že služeb sociálního pracovníka nevyužívají, tak jsem nakonec zjistil, že zřejmě neví, s kým jednají, neboť dle získaných dat, služeb sociálního pracovníka nevyužívají pouze 4 odsouzení (jedna žena a tři muži). Většina odsouzených, ať už žen nebo mužů, využívá sociálního pracovníka výjimečně, tedy 1x za půl roku. Nejčastějším problémem k řešení je pak mezi muži vyřízení důchodu a mezi ženami pak kontakt z jiného důvodu – ověření podpisů, splátka za VV, potvrzení pobytu na úřady, exekuce, výživné.

5.3 Druhý dílčí výzkumný cíl

Účelem DVC2 bylo zjistit, jaké mají TPN vize pracovního života. Ke zodpovězení DVC2 nám pomohou TO 10 – TO 12 z transformační tabulky. Vzhledem k tomu, že se jedná

o TPN se může zdát, že tento dílčí výzkumný cíl je zbytečný. I přesto, že je respondent ve věznici zařazen na speciální oddělení TPN to nemusí znamenat, že ztratil zájem o pracovní povinnost, ale vzhledem ke svému zařazení dle zákona č. 169/1999Sb., § 69 ve věznici nemůže být zaměstnán.

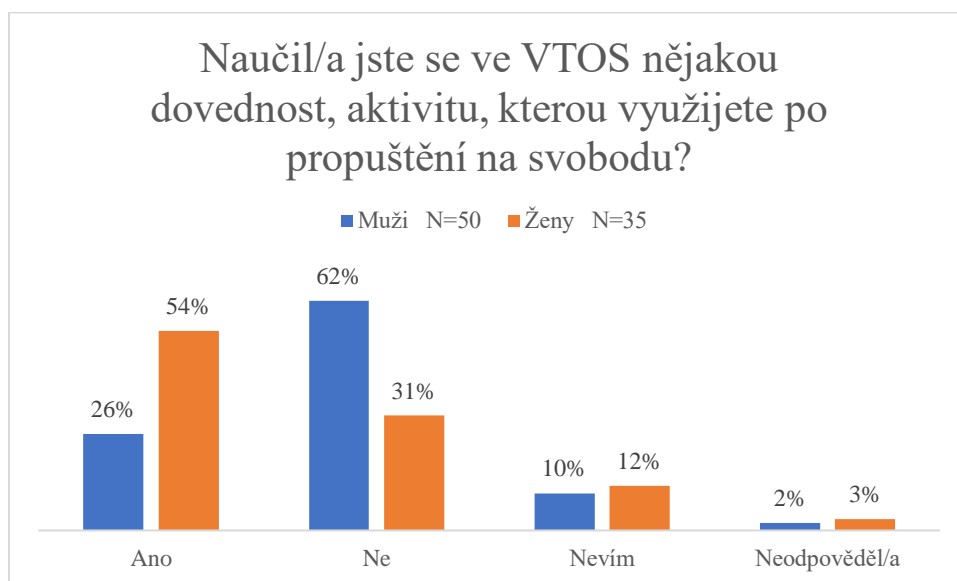
TO 10: Naučil/a jste se ve výkonu trestu odnětí svobody, například v programu zacházení (v kurzech apod.), nějakou dovednost, nebo aktivitu, kterou využijete po propuštění na svobodu?

Většina respondentů mužů 62 %, což je 31 mužů, uvedla, že se ve VT nenaučila žádnou dovednost, kterou po propuštění na svobodu využije. Respondenti, kteří uvedli, že jim VT dal nějakou novou dovednost, případně aktivitu (26 %) uvádějí nejčastěji malování, šití a úklid. Mezi další zajímavé aktivity, které respondenti zde uvádějí je kurz včelařství a anglického jazyka. Jeden respondent dokonce uvedl, že se ve VT naučil sebeovládat. Všechny tyto nově nabitě dovednosti nebo zkušenosti jsou výsledkem správného nastavení a působení odborných zaměstnanců v rámci programu zacházení.

U respondentů žen je to přesně naopak. Většina žen (54 %, což je 19 žen) se ve VT naučila nové dovednosti. Mezi tyto dovednosti patří úklid, šití, výroba plyšáků, malování, ruční práce, ubrousková technika, výroba keramických předmětů, výroba dekorací ze dřeva apod. Další zajímavou aktivitou jsou kurzy například: počítačový, paměti, vaření a absolvování kurzu FIE, který rozvíjí schopnost komunikace a jeho cílem je rozvoj umění učit se. Celkem 11 žen (31 %) uvádí, že se ve VT trestu nenaučilo žádnou novou dovednost. Odpověď nevíم zde zvolilo 10 % mužů (5) a 12 % žen (4) a neodpovědělo na ni 2 % mužů a 3 % žen, což je shodně po jednom respondentovi.

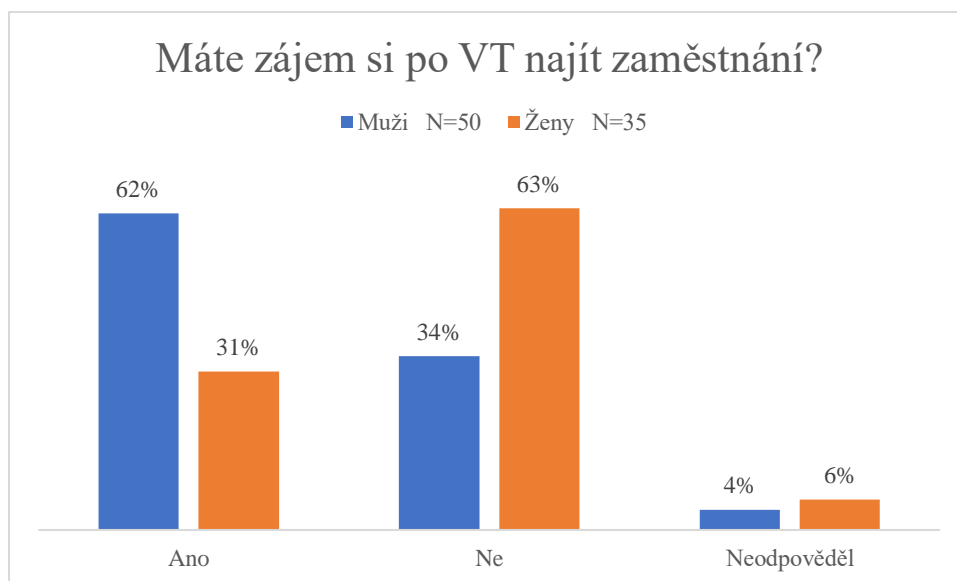
Graf 12 Přehled nově nabytých dovedností, aktivit použitelných po propuštění na svobodu

TO 11: Máte zájem si po VT najít zaměstnání?

Na grafu 13 vidíme, že si práci po propuštění z VTOS chtějí najít více muži a to 62 %, což je 31 mužů, ale toto je spojené se zkoumaným vzorkem respondentů, kde respondentů mužů je více než žen a také v souvislosti s jejich věkem, pouze 31 % žen, což je 11 žen, má zájem si najít po VT zaměstnání. Většina dotazovaných respondentů žen 63 % (22 žen) si nechce najít zaměstnání z důvodu starobního důchodu. Mezi muži si pak nechce najít zaměstnání 34 % (17 mužů). Na tuto otázku pak nezodpověděli 4 respondenti – 2 muži (2 %) a 3 ženy (3 %).

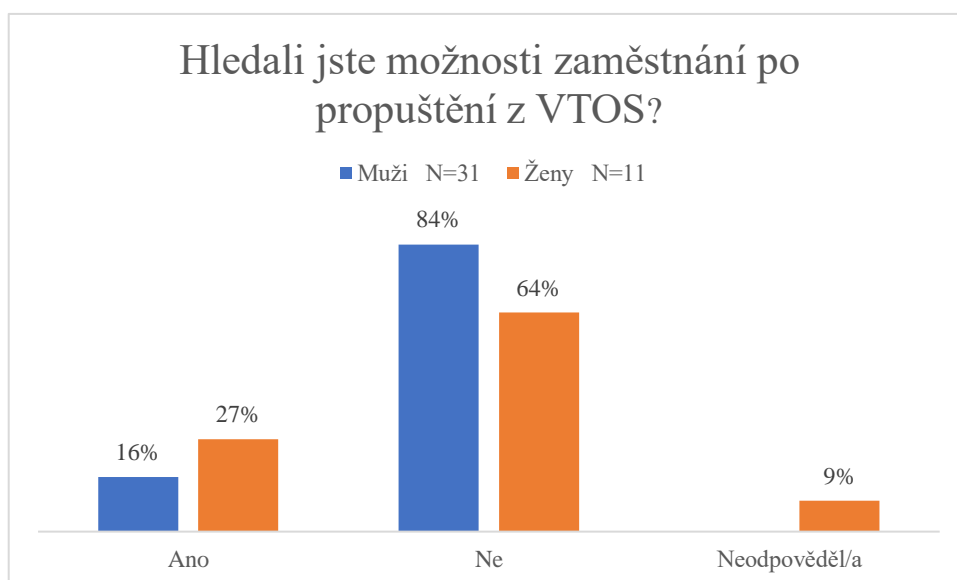
Graf 13 Přehled, zda mají TPN odsouzení zájem si po VT najít zaměstnání

TO 12: Hledali jste nějaké možnosti zaměstnání, po propuštění z VT, se sociálním pracovníkem, případně s pomocnými institucemi?

Z TO 11 nám vyplynulo, kolik respondentů chce pracovat. Z těchto respondentů pouze 27 % mužů (5 mužů) a 16 % žen (3 ženy) již hledalo možnosti zaměstnání, ať se sociálním pracovníkem, případně s pomocnými institucemi. Dále vyplynulo, že ačkoli chtějí pracovat, pro hledání práce zatím neudělali nic ani muži 84 % (26 mužů) ani ženy 64 % (7 žen). To může být dané i tím, že to pro spoustu respondentů není zrovna aktuální, neboť mohou mít dlouhý trest a řešit otázku zaměstnání budou až před jeho koncem. Neodpověděla zde jenom jedna žena, což činí 3 %.

Graf 14 Přehled, zda respondenti, kteří chtějí pracovat, hledali možnosti zaměstnání po VT

Z TO 10 – TO 12 nám vyplynul DVC2, kdy odsouzení TPN muži i ženy, kteří nemají částečný nebo plný invalidní důchod, případně důchodový věk, chtějí z větší části po propuštění z VTOS pracovat. Ovšem jak vyplývá z dotazníkového šetření, zatím úplně neřeší pracovní pozici, neboť mohou mít dlouhý trest a zaměstnání budou hledat až to bude aktuální. Mnoho odsouzených se ve věznicí naučilo nové dovednosti, případně aktivity, jež mohou využít v dalším, ať už pracovním nebo osobním, životě po propuštění z VTOS.

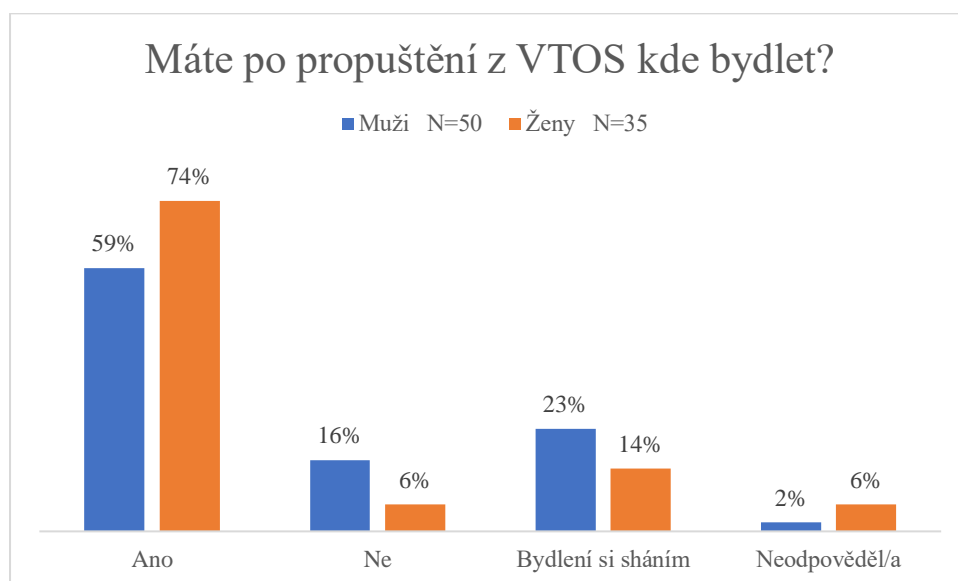
5.3 Třetí dílčí výzkumný cíl

Účelem **DVC3** bylo zjistit obavy a příležitosti TPN po propuštění na svobodu. Ke zodpovězení **DVC3** nám pomohou TO 13 – TO 16 z transformační tabulky.

TO 13: Máte po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody kde bydlet?

V následujícím grafu 15 je vidět, že většina respondentů 59 % mužů a 74 % žen, což je 30 mužů a 26 žen, má již bydlení po VTOS zařízené, ať už u rodiny (manžel/ka, děti) nebo kamarádů případně ve své nemovitosti. Další respondenti si své bydlení shání u mužů je to 23 % (tj. 11 mužů) a u žen 14 % (tj. 5 žen) a někteří muži 16 % (8) a ženy 6 % (2) bydlení zařízené nemají. V jednom z dotazníků dokonce uvedeno „...možný život na ulici Praha nebo Brno...“. Na tuto otázku nezodpovědělo 6 % žen a 2 % mužů.

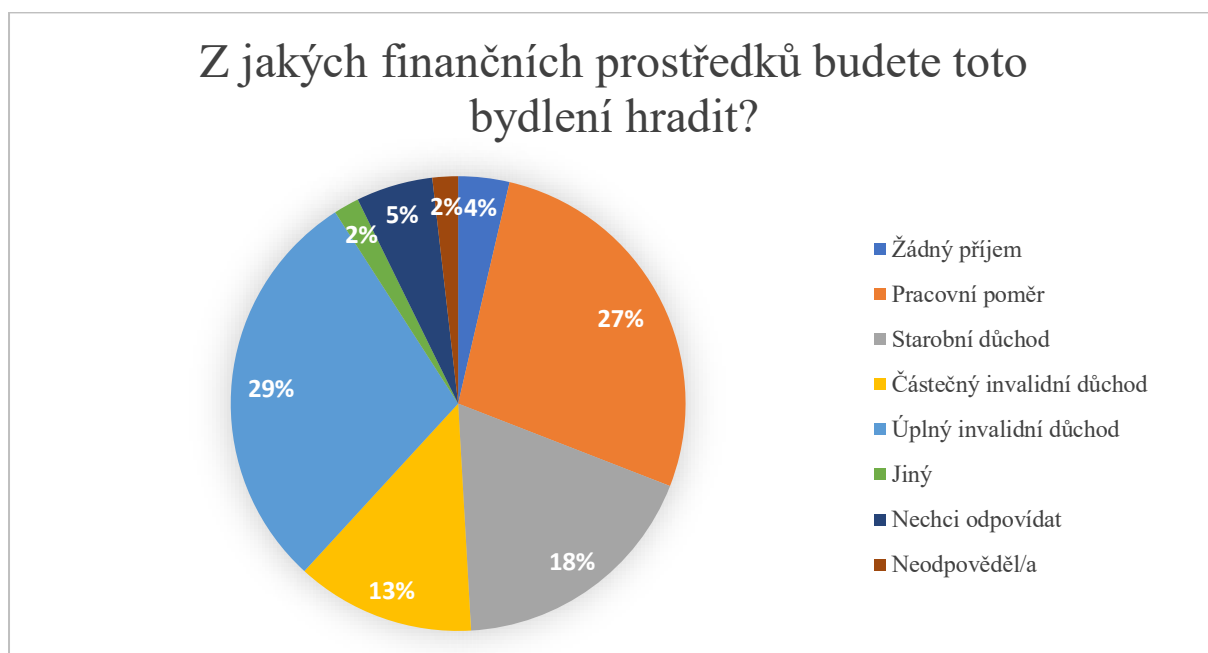
Graf 15 Přehled, zda mají odsouzení TPN po propuštění z VTOS kde bydlet

TO 14: Z jakých finančních prostředků budete toto bydlení hradit?

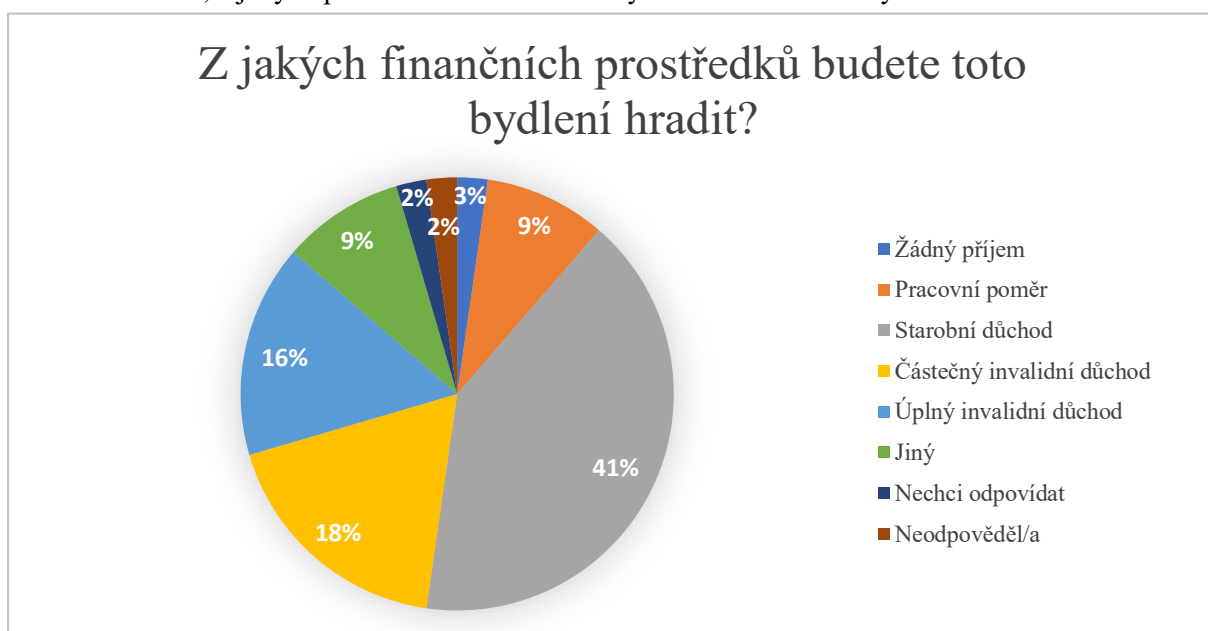
Graf 16 vypovídá o tom, že hodně odsouzených TPN respondentů mužů je invalidních, ať plně 29 % (což je 16 mužů) či částečně 13 % (7 mužů). Z grafu vyplynulo, že 18 % respondentů (10 mužů) bude bydlení hradit ze starobního důchodu. Na grafu lze také vidět, že mnoho odsouzených 27 % (15 mužů) spoléhá na to, že si najde zaměstnání a bydlení bude hradit ze své výplaty. Je zde také vidět, že 4 % respondentů si myslí, že nebudou hradit bydlení z žádného uvedeného příjmu v dotazníku. Jeden z respondentů (2 %) uvedl, že se bude spoléhat na příjem hmotné nouze. Další respondenti 5 % uvedli, že na tuto otázku nechtějí odpovídat a jeden respondent na tuto otázku neodpověděl vůbec.

Graf 16 Přehled, z jakých prostředků budou hradit bydlení odsouzení muži

Z grafu 17 vidíme, že u respondentů odsouzených TPN žen je spousta žen již důchodového věku 41 % což odpovídá 18. ženám, a proto budou své bydlení hradit ze svého starobního důchodu. Dále je patrné, že mnoho z nich pobírá částečný 18 % (8) nebo úplný invalidní důchod 16 % (7). Dalších 9 % respondentek žen by si rádo bydlení platilo z pracovního příjmu, případně z brigád. Z žádného uvedeného příjmu nebude své bydlení hradit 9 % respondentek a jedna dotazovaná uvedla možnost jiné, bydlení bude hradit v plné režii manžel. Nechci odpovídat zvolila u této otázky 2 % žen, stejně pak 2 % žen na tuto otázku neodpověděla.

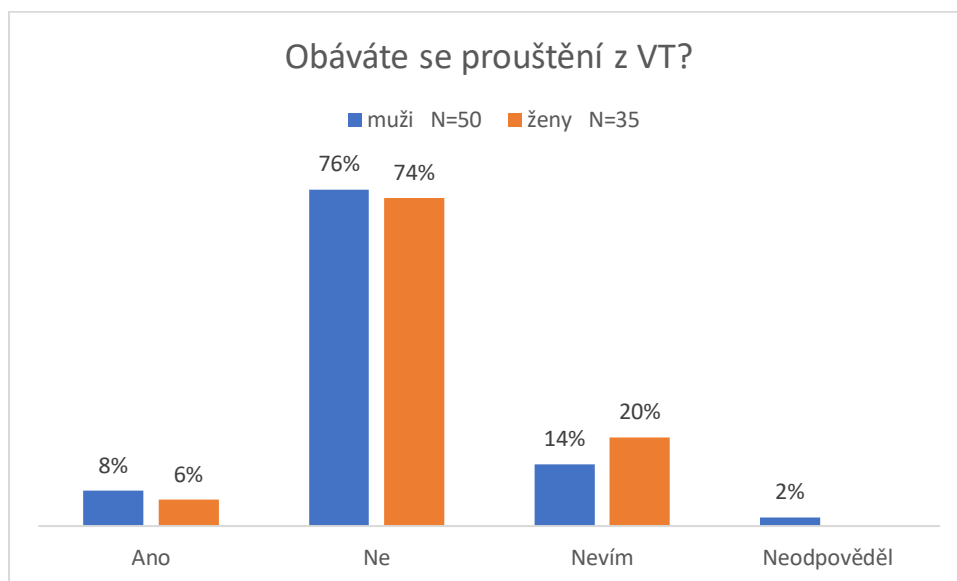
Graf 17 Přehled, z jakých prostředků budou hradit bydlení odsouzené ženy

TO 15: Obáváte se propuštění z výkonu trestu?

Abych pravdu řekl, myslel jsem si, že v této otázce budou výsledky přesně naopak. Samotného mě překvapilo, že se odsouzení, ať už ženy nebo muži, se propuštění ve větší míře neobávají (38 mužů a 26 žen). Obavy z propuštění uvedli pouze 4 ženy a 2 muži. Stejný počet mužů i žen (7) neví, zda se propuštění z výkonu trestu (dále jen „VT“) obává a pouze jeden muž na tuto otázku neodpověděl.

Graf 18 Přehled, zda se odsouzení TPN obávají propuštění z VT

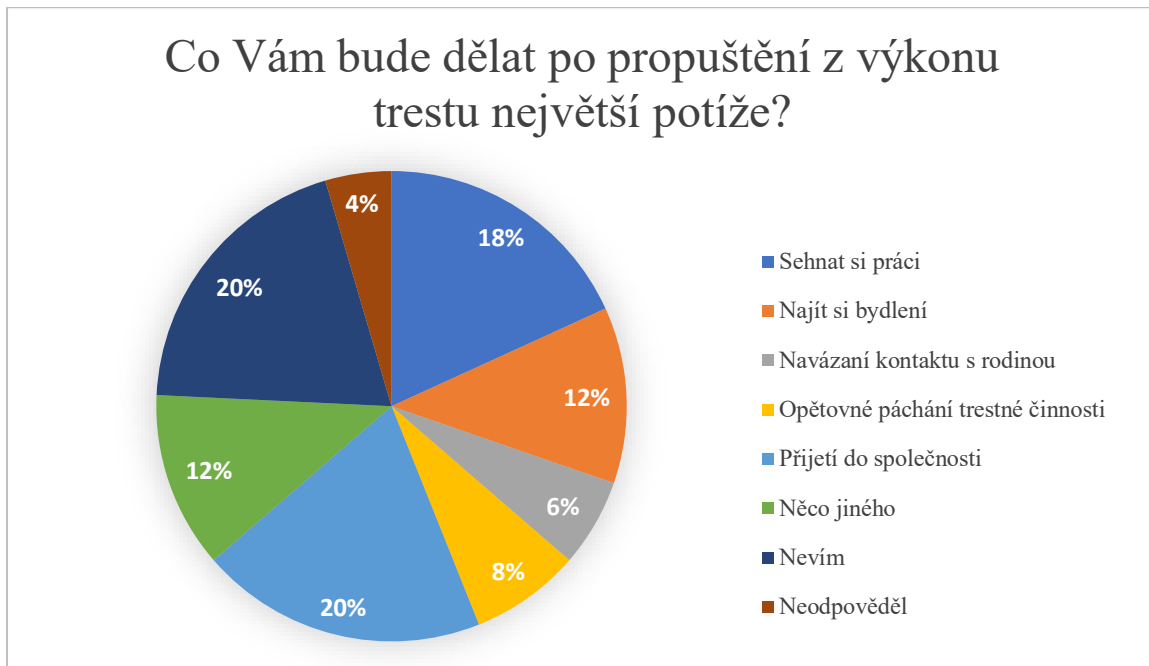

TO 16: Co Vám bude dělat po propuštění z výkonu trestu největší potíže?

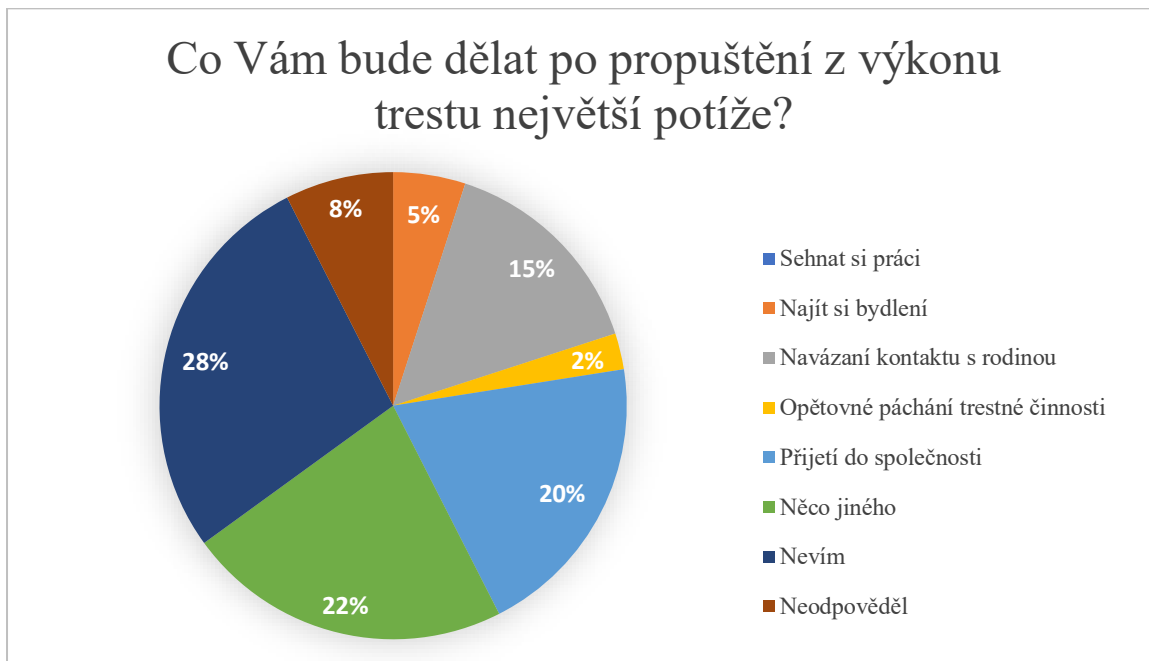
V následujících grafech 19, 20 vidíme, že jak muži, tak ženy po 20 % se obávají přijetí do společnosti. 18 % mužů se obává, že nebude moc sehnat zaměstnání, kdežto u žen s tímto nemá problém žádná. Obavy z navázání kontaktu s rodinou má více žen 15 % než mužů 6 %. Další zajímavostí vyplývající z těchto grafů je to, že 8 % mužů se obává znovu páčání trestné činnosti, kdežto u žen se tohoto bojí pouze 2 %. Obavy z najití bydlení má podle dotazníkového šetření 12 % mužů, u žen se jedná o 5 %. Mezi nejčastější odpověď patřila u mužů v 20 % a u žen ve 28 % možnost „nevím“ zda mám z něčeho po propuštění z VT obavy. U žen také z 22 % převládala odpověď, že se po propuštění z VT obávají něčeho jiného. Jednou nejzajímavějších odpovědí byla odpověď paní, která nebude v životě již nikomu důvěřovat a jejím problémem je i to, že by chtěl žít v naprosté samotě a tichu bez rodiny, ale nevím, jak toho docílí. Žen, které se neobávají vůbec ničeho po propuštění z VT, bylo 6. Mezi muži má z něčeho jiného obavy 12 % odsouzených. I mezi muži se našli 4 odsouzení, kteří nemají obavy po propuštění z VT vůbec z ničeho, jak sami uvádějí jsou „... nekonfliktními jedinci...“. Jeden odsouzený muž uvádí obavy po propuštění z VT

z možného života na ulici a ďalší projevili obavy nad tým, jestli se mu podaří dát vše do pořádku (bez našetřených úspor), co zničil tím, že se dostal do VT.

Graf 19 Přehled, co bude dělat největší potíže po propuštění z VT mužům

Graf 20 Přehled, co bude dělat největší potíže po propuštění z VT ženám

Tento DVC3 byl poměrně zajímavý. Popravdě jsem očekával, že odsouzení TPN budou mít z propuštění na svobodu větší obavy. Vzhledem k tomu, že se mezi odsouzenými denně pohybují, překvapilo mě, jak velké množství z nich má již zajištěné bydlení ať

už formou vlastní nemovitosti nebo u někoho blízkého z rodiny. Z osobní zkušenosti bych očekával daleko více případů, které bydlení mít zajištěné nebudou a budou se obávat života na ulici. U odsouzených TPN není žádným překvapením, že většina z nich bude platit bydlení ze starobního, případně úplného nebo částečného invalidního důchodu. Neočekával jsem tolik odpovědí, že si bydlení budou hradit z pracovního příjmu. Mezi největší obavy odsouzených TPN patří přijetí do společnosti a jejich následný sociální život. Odsouzení TPN muži, kteří nespádají do důchodového věku a chtějí pracovat pak mají obavy z toho, aby byli schopni si najít zaměstnání. U odsouzených TPN žen bych zmínil to, že jednou z jejich obav je přijetí rodinou, což je z mého pohledu logické a očekával bych, že tuto obavu budou mít odsouzení TPN bez rozdílu pohlaví ve větší míře.

5.4 Vyhodnocení praktické části práce

Pomocí TO 6 – TO 9 byl zodpovězen DVC1, který se zabýval tím, zda TPN odsouzení využívají služeb sociálního pracovníka. Zde jsme zjistili, že odsouzení TPN služeb sociálního pracovníka ve větší míře využívají.

Pomocí TO 10 – TO 12 byl zodpovězen DVC2, který se zabýval otázkou, jaké mají TPN odsouzení vize pracovního života po propuštění z VT. Odsouzení TPN, kteří nepobírají sociální dávky (jakýkoli důchod) by po propuštění z VT chtěli pracovat, ovšem zatím neřeší svou pracovní pozici.

Pomocí TO 13 – TO 16 byl zodpovězen DVC3, který se zabýval obavami a příležitostmi po propuštění z VT na svobodu. Zde vyplynulo, že většina odsouzených TPN nemá žádné obavy z propuštění na svobodu a většina z nich má již zařízené bydlení.

Hlavním výzkumným cílem praktické části bylo zjistit, jaké vize a očekávání mají trvale pracovní nezařaditelní odsouzení ve vybraných věznicích na život po propuštění z VTOS. Výzkumným šetřením prostřednictvím výše uvedených DVC, bylo zjištěno, že TPN odsouzení, kteří mohou a nejsou ve starobním důchodu, by chtěli po výkonu trestu najít zaměstnání a někteří se s tímto problémem obracejí s žádostí o pomoc na sociálního pracovníka. Obavy z návratu do běžného života má minimum odsouzených TPN, ačkoli mnoho z nich se bojí přijetí do společnosti, vzhledem ke své kriminální minulosti. Z výzkumu je také patrné, že většina TPN odsouzených má již zajištěné bydlení, nejčastěji u své rodiny, a proto očekávají, že se o ně rodina postará. Toto je dle mého názoru nejdůležitějším prvkem k tomu, aby se takovýto odsouzený již nevrátil do výkonu trestu.

Závěr

Cílem mé bakalářské práce bylo zjistit jaké vize mají odsouzení trvale pracovní nezařaditelní po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody. Teoretická část bakalářské práce představila výkon trestu odnětí svobody jako celek a zaměřila se na vysvětlení pojmu výkonu trestu, jeho účelu a funkce. Stručně byla popsána struktura organizace Vězeňské služby, která zabezpečuje průběh výkonu trestu odnětí svobody. Byly zde zmíněny zákony a interní předpisy, kterými se příslušníci a občanští zaměstnanci Vězeňské služby musí řídit. Dále jsem se ve své bakalářské práci věnoval problematice výkonu trestu odnětí svobody a zaměřil se na specializované oddělení odsouzených trvale pracovní nezařaditelných. V jedné z kapitol teoretické části bakalářské práce jsem popsal programy zacházení, díky nimž je působeno na odsouzené a jejich prostřednictvím je účelu výkonu trestu dosahováno. Pomocí konkrétně stanoveného programu zacházení každému odsouzenému je napomáháno jeho resocializaci a bezproblémovému návratu do společnosti. Dále byla zmíněna funkce a popis činnosti sociálního pracovníka, popis činnosti ostatních odborných zaměstnanců, kteří vzájemnou spoluprací působí na odsouzené. V poslední kapitole jsem se zaměřil na funkci postpenitenciární péče a její význam při resocializaci odsouzených a prevenci proti opakované recidivě. V závěru teoretické části jsem se pokusil nastínit pomoc a činnost probační a mediační služby a sociálních kurátorů.

Výzkumné šetření bylo prováděno kvantitativní metodou formou dotazníkového šetření. Respondenti výzkumného šetření byli TPN odsouzení muži z Věznice Pardubice a odsouzené ženy z Věznice Světlá nad Sázavou a Vazební věznice Teplice. Dotazníkovým šetřením bylo zjištěno, že odsouzení TPN muži a ženy využívají služeb sociálního pracovníka, avšak ne všichni s ním spolupracují. Pokud jeho pomoc vyhledají, jedná se nejčastěji o vyřízení nových dokladů, případně vyřízení důchodu, navázání kontaktu s rodinou a svůj zdravotní stav. Pokud zdravotní stav a věk odsouzených TPN dovoluje, většina z nich má zájem si najít po propuštění z VTOS zaměstnání nebo brigádu. Odsouzení TPN nemají žádné obavy z propuštění z VTOS na svobodu a ve větší míře mají již zajištěné bydlení. Mezi největší potíže odsouzení TPN uvádějí mimo jiné přijetí do společnosti, čemuž se nedivím, neboť s kriminální minulostí se nejen těžko shání práce, ale je těžké se znovu postavit na „vlastní nohy“.

Nejzajímavější pro mě bylo to, že z výzkumného šetření vyplynulo, že odsouzení TPN zřejmě neumí rozlišit s kým jednájí. Ve většině uvedli, že kontakt se sociálním pracovníkem nevyhledávají a vzápětí uvedli, že minimálně jednou za půl roku se s ním setkají a řeší nějaké

problémy. Dle mého uvážení by jedno konkrétní řešení mohlo být zaměřeno na nástup do VTOS, kde by neškodilo odsouzené TPN více poučit o náplni práce sociálního pracovníka a poučit je o tom, co vše s ním mohou řešit. Možná by bylo vhodné, aby schůzky se sociálním pracovníkem byly jasně dané i za situace, kdy odsouzený nemá zájem cokoli řešit. Osobně si myslím, že by bylo dobré začlenit do spolupráce návratu do běžného života PMS, která může odsouzeným pomoci právě s řešením otázky bydlení, případně pomoci nalézt alternativy zaměstnání. Pro další výzkumné šetření se zde nabízí možnost zkoumat problematiku odsouzených TPN z hlediska jejich rodin, co oni vidí jako problémy, které by měly být ve VTOS řešeny se sociálním pracovníkem.

Seznam použité literatury

BAJCURA, Lubomír. *Práva vězně: od vazby po propuštění z trestu odnětí svobody*. Praha: Grada, 1999. Právo pro každého (Grada). ISBN 80-7169-555-6.

BIEDERMANOVÁ, Eva a Michal PETRAS. *Možnosti a problémy resocializace vězňů, účinnost programů zacházení*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2011. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-115-8.

BUDINOVÁ, Petra a Veronika PAČESOVÁ. *Mezi vězením a komunitou: sborník příspěvků k problematice sociální reintegrace vězněných osob*. Praha: Sdružení pro probaci a mediaci v justici, 2008. ISBN 978-80-904116-0-9.

ČERNÍKOVÁ, Vratislava. *Sociální ochrana: terciární prevence, její možnosti a limity*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. Vysokoškolské učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-138-0.

GOJOVÁ, Alice a kol. *Příručka pro metodiky sociální prevence a sociální kurátory*. Ostrava: Ostravská univerzita, 2007. ISBN 978-80-7368-329-0.

HÁLA, Jaroslav. *Úvod do teorie a praxe vězeňství*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2005. ISBN 80-86708-05-5.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Čtvrté, přepracované a rozšířené vydání. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-0982-9.

JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2017. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-236-3.

KALVODOVÁ, Věra. *Trest odnětí svobody a jeho výkon*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7552-163-7.

MAŘÁDEK, Vladimír. *Vězeňství*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Pedagogická fakulta, 2005. ISBN 80-7368-002-5.

MAŘÁDEK, Vladimír. *Výkladový slovník penologie*. Ostrava: Ostravská univerzita, 2003. ISBN 80-7042-256-4.

MATOUŠEK, Oldřich, KŘIŠŤAN, Alois, ed. *Encyklopedie sociální práce*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0366-7.

MATOUŠEK, Oldřich. *Základy sociální práce*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-473-7.

MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-549-0.

MATOUŠEK, Oldřich. *Metody a řízení sociální práce*. 3., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0213-4.

MATOUŠEK, Oldřich, Pavla KODYMOVÁ a Jana KOLÁČKOVÁ, ed. *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-818-0.

PUNCH, Keith. *Základy kvantitativního šetření*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-381-9.

RASZKOVÁ, Tereza a Stanislava SVOBODA HOFERKOVÁ. *Kapitoly z penologie I*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2013. ISBN 978-80-7435-264-5.

RASZKOVÁ, Tereza a Stanislava SVOBODA HOFERKOVÁ. *Kapitoly z penologie II*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2014. ISBN 978-80-7435-378-9.

RASZKOVÁ, Tereza a Stanislava SVOBODA HOFERKOVÁ. *Edukace a reedukace trvale pracovní nezařaditelných v českých věznicích*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2015. ISBN 978-80-7435-632-2.

REICHEL, Jiří. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha: Grada, 2009. Sociologie (Grada). ISBN 978-80-247-3006-6.

RYCHLÁ, Kamila. *Mezi vězením a komunitou: sborník příspěvků k problematice sociální reintegrace vězňů*. Praha: Sdružení pro probaci a mediaci v justici, 2008. ISBN 978-80-904116-0-9.

SOCHŮREK, Jan. *Úvod do penologie*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2007 [i.e. 2008]. ISBN 978-80-7372-287-6.

SOCHŮREK, Jan. *Kapitoly z penologie I. díl*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2007. ISBN 978-80-7372-203-6.

SOCHŮREK, Jan. *Kapitoly z penologie II. díl*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2007. ISBN 978-80-7372-204-3.

ŠTERN, Pavel, OUŘEDNÍČKOVÁ, Lenka a Dagmar DOUBRAVOVÁ, ed. *Probace a mediace: možnosti řešení trestných činů*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-757-2.

TROUSIL, Michal a Veronika JAŠÍKOVÁ. *Úvod do tvorby odborných prací*. Hradec Králové: Gaudemaus, 2014. ISBN 978-80-7435-380-2.

VOŇKOVÁ, Jiřina a Jana CHALUPOVÁ. *Sociální práce s pachateli*. Praha: Leges, 1992. Leges crimen. ISBN 80-85638-01-0.

Internetové zdroje

HNIDKOVÁ, Ivana. *Sociální práce ve vězeňství*. [online]. Brno: Vězeňská služba České republiky, 2012. [cit. 4. 2. 2021]. Dostupné z: https://www.ochrance.cz/uploads-import/Konference/Konference_2012/Hnidkova_Socialni-prace.pdf

VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY. *Koncepce vězeňství do roku 2025* [online]. VSČR, ©2012 [cit. 4. 2. 2021]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/wp-content/uploads/2017/06/Koncepce-vezenstvi.pdf>

Zákonné normy a interní předpisy, zdroje

Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů.

Vyhláška č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody.

Zákon č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážní České republiky.

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách.

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

Zákona č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě)

Zákone č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů

Intranet Vězeňské služby

Seznam grafů

Graf 1 Pohlaví respondentů.....	33
Graf 2 Přehled věku odsouzených TPN žen	34
Graf 3 Přehled věku odsouzených TPN mužů	34
Graf 4 Přehled absolvování VTOS ve věznici	34
Graf 5 Zdravotní omezení odsouzených TPN.....	35
Graf 6 Míra zdravotního omezení respondentů.....	35
Graf 7 Povědomost odsouzených TPN o existenci sociálního pracovníka ve věznici.....	36
Graf 8 Přehled využití pomoci sociálního pracovníka	37
Graf 9 Přehled o kontaktování sociálního pracovníka.....	38
Graf 10 Přehled problémů, které řeší se sociálním pracovníkem muži.....	38
Graf 11 Přehled problémů, které řeší se sociálním pracovníkem ženy	39
Graf 12 Přehled nově nabytých dovedností, aktivit použitelných po propuštění na svobodu .	41
Graf 13 Přehled, zda mají TPN odsouzení zájem si po VT najít zaměstnání	41
Graf 14 Přehled, zda respondenti, kteří chtějí pracovat, hledali možnosti zaměstnání po VT	42
Graf 15 Přehled, zda mají odsouzení TPN po propuštění z VTOS kde bydlet.....	43
Graf 16 Přehled, z jakých prostředků budou hradit bydlení odsouzení muži	44
Graf 17 Přehled, z jakých prostředků budou hradit bydlení odsouzené ženy	44
Graf 18 Přehled, zda se odsouzení TPN obávají propuštění z VT	45
Graf 19 Přehled, co bude dělat největší potíže po propuštění z VT mužům	46
Graf 20 Přehled, co bude dělat největší potíže po propuštění z VT ženám	46

Seznam tabulek

Tabulka 1 Věznice s TPN odděleními pro muže, zdroj: Intranet vězeňské služby ČR ke dni 29.1.2021	9
Tabulka 2 Věznice s TPN odděleními pro ženy, zdroj: Intranet vězeňské služby ČR ke dni 29.1.2021	9
Tabulka 3 Přednosti a nevýhody kvantitativního výzkumu, zdroj: Hendl, 2016	29
Tabulka 4 Transformační tabulka dílčích cílů do tazatelských otázek	30

Seznam obrázků

Obrázek 1 Mapa věznic, vazebních věznic a detenčních ústavů	6
--	---

Seznam příloh

Příloha 1 – Dotazník pro výzkumné šetření

Příloha 1 – Dotazník pro výzkumné šetření

Vážený respondente,

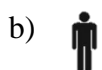
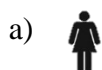
jsem studentem 3. ročníku Univerzity Hradec Králové, Ústavu sociálních prací – obor sociální práce ve veřejné správě. Chtěl bych Vás požádat o spolupráci na výzkumu a vyplnění jednoduchého dotazníku. Výsledky budou použité ke zpracování mé bakalářské práce na téma „*Využití sociální práce, ve vztahu k propuštění na svobodu*“.

Dotazník je složen ze 16 otázek a je zcela anonymní. Prosím, pokud není uvedeno jinak, zakroužkujte pouze jednu odpověď.

Děkuji Vám za ochotu a čas, který budete věnovat vyplnění dotazníku.

Dotazníkové šetření:

1) Jste:

2) Váš věk, vypište:

3) Po kolikáté jste ve výkonu trestu odnětí svobody?

- a) Poprvé
- b) Po několikáté
- c) Nechci odpovídat

4) Jaké je Vaše zdravotní omezení?

- a) Vrozené
- b) Získané během života
- c) Nemám žádné zdravotní omezení

5) Pokud máte zdravotní omezení, vyznačte jeho míru

1 – velmi omezen	2 – omezen	3 – částečně omezen
------------------	------------	---------------------

6) Víte o existenci pracoviště sociálního pracovníka zde ve věznici?

- a) Ano
- b) Ne

7) Využil/-a jste nebo využíváte jeho pomoci?

- a) Ano
- b) Ne

8) Jak často se se svými problémy obracíte na sociálního pracovníka?

- a) Často (minimálně 1x týdně)

- b) Občas (alespoň 1x za měsíc)
- c) Výjimečně (1x za půl roku)

9) Které problémy jste se sociálním pracovníkem řešil/-a?

- a) Zdravotní stav
- b) Kontakt s rodinou
- c) Vyřízení nových dokladů
- d) Bydlení po propuštění z VT
- e) Kontakt s pomocnými institucemi
- f) Vyřízení důchodu
- g) Jiný, uveďte: .....
- h) Nechci odpovídat

10) Naučil/-a jste se ve výkonu trestu odnětí svobody, například v programu zacházení (v kurzech, apod.), nějakou dovednost, nebo aktivitu, kterou využijete po propuštění na svobodu? Pokud ano uveďte jakou.

- a) Ano,.....
.....
- b) Ne
- c) Nevím

11) Máte zájem si po VT najít zaměstnání?

- a) Ano
- b) Ne

12) Hledali jste nějaké možnosti zaměstnání, po propuštění z VT, se sociálním pracovníkem, případně s pomocnými institucemi?

- a) Ano
- b) Ne

13) Máte po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody kde bydlet? Pokud „ano“, uveďte, kdo Vám pomohl se zajištěním bydlení.

- a) Ano, uveďte: .....
- b) Ne
- c) Bydlení si sháním

14) Z jakých finančních prostředků budete toto bydlení hradit? (Lze uvést více možností)

- a) Žádný příjem
- b) Pracovní poměr
- c) Starobní důchod
- d) Částečný invalidní důchod
- e) Plný invalidní důchod
- f) Jiný (uveďte): .....
- g) Nechci odpovídat

15) Obáváte se propuštění z výkonu trestu?

- a) Ano
- b) Ne
- c) Nevím

16) Co Vám bude dělat po propuštění z výkonu trestu největší potíže? (Lze uvést více možností)

- a) Sehnat si práci
- b) Najít si bydlení
- c) Navázání kontaktu s rodinou
- d) Opětovné páčání trestné činnosti
- e) Přijetí do společnosti
- f) Něco jiného, uveďte:.....
.....
- g) Nevím